

Programy a projekty Úradu verejného zdravotníctva v Slovenskej republike

Vyhodnotenie prierezovej štúdie „Seniori v rodine a spoločnosti“

riešeného v rámci projektu 9.2. „Žiť zdravší a kvalitnejší život v staršom veku,
alebo Mám 65 + a teší ma, že žijem zdravo“

Obsah

Úvod

1. Súbor seniorov – základné údaje	2
1.1. Výsledky – Seniori	4
1.1.1. Hodnotenie vlastného doterajšieho života	4
1.1.2. Zdravotný stav seniorov	4
1.1.3. Skúsenosti seniorov s mladšími spoluobčanmi	6
1.1.4. Vyjadrenia seniorov na ich prínos pre spoločnosť	6
1.1.5. Verejný život seniorov	9
1.1.6. Vzdelávanie a zručnosti seniorov	12
1.1.7. Záujem o dobrovoľnícku prácu	13
1.1.8. Rada seniorov	14
1.1.9. Sociálna a ekonomická situácia v spoločnosti	14
2. Súbor žiakov a študentov – základné údaje	17
2.1. Výsledky - Žiaci a študenti	18
2.1.1. Ako žiaci poznajú a vnímajú seniorov	18
2.1.2. Skúsenosti žiakov so seniormi	23
2.1.3. Spoločnosť a seniori	23
2.1.4. Seniori a sociálne prostredie	24
3. Súbor širokej verejnosti – základné údaje	27
3.1. Výsledky – Široká verejnosť	28
3.1.1. Skúsenosti so seniormi	28
3.1.2. Vedomosti o aktivitách seniorov	28
3.1.3. Široká verejnosť a seniori	29
3.1.4. Komunikácia so seniormi	37

Záver

Úvod

Demografický vývoj vo svete i na Slovensku je charakterizovaný starnutím populácie. Počet starých ľudí sa v priebehu prvej polovice 21. storočia zdvojnásobí. Prírastok starších ľudí bude najväčší v najvyšších vekových skupinách. Ide o tzv. fenomén „dvojitého (vnútorného) starnutia populácie“.

Spoločnosť a najmä mladí ľudia by mali byť na túto situáciu pripravení, mali by vedieť, že staroba je súčasťou nášho života, ktorú treba akceptovať a pripraviť sa na ňu od mladosti. Preto sme sa rozhodli v rámci programov a projektov Úradu verejného zdravotníctva SR a Regionálnych úradov verejného zdravotníctva na Slovensku pod projektom 9.2. „Žiť zdravší a kvalitnejší život v staršom veku, alebo Mám 65 + a teší ma, že žijem zdravo“ zaradiť tému „Seniori v rodine a spoločnosti“. Cieľom projektu je zmeniť súčasné vnímanie starnutia populácie a postavenie seniorov v spoločnosti len ako problém sociálnej a ekonomickej záťaže spoločnosti.

Gestor projektu je Úrad verejného zdravotníctva v SR a RÚVZ so sídlom v Trenčíne. Dotazníkový prieskum bol uskutočnený v troch skupinách obyvateľstva v skupine mladých ľudí (žiakov a študentov), verejnosti a u samotných seniorov. V metodike bol použitý modifikovaný dotazník z projektu Obdivuhodní seniori, ktorý je uverejnený na webovej stránke seniorcentrum.cz a vznikol za podpory Nadace rozvoje občanské společnosti z programu EU Phare 2002.

Chceme poďakovať všetkým členom projektovej skupiny, kolegom z Regionálnych úradov verejného zdravotníctva v SR, Jednote dôchodcov Slovenska, školským inštitúciám, ako aj všetkým interviewovaným, ktorí sa s ochotou s nami podelili o svoje názory a postoje.

I keď výber respondentov nie je reprezentatívny a nespĺňa kritériá štatistického výberu veríme, že táto správa, hodnotiaca výsledky projektu Seniori v rodine a spoločnosti, bude inšpiráciou pre budúci vývoj a podporu zdravia starších ľudí a u stále rastúceho počtu seniorov.

Základom interpretácie výsledkov je ich vyjadrenie v absolútnych a relatívnych číslach. V niektorých prípadoch boli odpovede triedené podľa niektorých demografických a sociálnych znakov respondentov ako je pohlavie, vek, stupeň vzdelania, bydlisko.

V odôvodnených prípadoch bola posúdená aj štatistická významnosť zistených rozdielov Chi- kvadrat testom. Spracovanie dát bolo vykonané v programoch EPI INFO a EXCEL. Na prezentáciu sme použili tabuľky a grafy.

Vypracovala:

MUDr. Věra Dobiášová, PhD., MPH

RÚVZ so sídlom v Trenčíne

Mgr. Oľga Herdová

ÚVZ SR Bratislava

1. Súbor seniorov – základné údaje

Súbor seniorov tvorilo 2495 osôb – 1708 žien, čo je 68,5 % a 784 mužov, čo je 31,4 %, 3 osoby svoje pohlavie neuviedli.

Vek respondentov

Vek respondentov sa pohybuje v rozpätí od 55 do 90 rokov. Priemerný vek respondentov je 71 rokov. Svoj vek neuviedlo 313 seniorov, čo z hľadiska ďalšej analýzy znakov podľa veku nemá náležitú výpovednú hodnotu. Prehľad o vekovom zložení súboru seniorov podľa pohlavia (n=2182) uvádzame v nasledujúcej tabuľke (tab. č. 1).

Tab. č. 1 Seniori – vekové skupiny podľa pohlavia

		Pohlavie		Spolu
		muž	žena	
< 64	Počet	58	149	207
	%	8,3	10,0	9,5
65 - 69	Počet	173	431	604
	%	24,9	29,0	27,7
70 - 74	Počet	197	409	606
	%	28,3	27,5	27,8
75 - 79	Počet	128	242	370
	%	18,4	16,3	17,0
> 80	Počet	140	255	395
	%	20,1	17,2	18,1
Spolu	Počet	696	1486	2182
	%	100,0	100,0	100,0

Možno konštatovať, že približne 28% súboru predstavovali osoby vo veku 65 - 69 rokov, ďalších 28% osoby vo veku 70 – 74 rokov. Vzhľadom k pohlaviu v jednotlivých vekových skupinách bolo rozvrstvenie pohlaví približne rovnaké. Medzi ženami najpočetnejšie zastúpenou vekovou skupinou boli ženy vo veku 65 – 69 rokov, u mužov to bola veková skupina 70 – 74 ročných mužov.

Bydlisko

Z 2485 respondentov, ktorí uviedli svoje bydlisko, 4x viac bývajú v mestách ako na vidieku – 80,0% (1743 osôb) v mestách, 20,0% (435 osôb) na vidieku.

Rodinný stav

Rodinný stav uviedlo v dotazníku 2492 seniorov (99,9%), 3 osoby nie. Celkove v súbore prevládajú ovdovelé osoby – 45,5% (1135 osôb), viac ženy ako muži – 52,0% oproti 31,4%. Rodinný stav seniorov uvádzame v nasledujúcej tabuľke (tab. č. 2).

Tab. č. 2 Seniori – rodinný stav podľa pohlavia

		Pohlavie		Spolu
		muž	žena	
ženatý/vydatá	Počet	364	510	874
	%	46,4	29,9	35,1
rozvedený/á	Počet	70	107	177
	%	8,9	6,3	7,1
slobodný/á	Počet	104	202	306
	%	13,3	11,8	12,3
vdovec/vdova	Počet	246	889	1135
	%	31,4	52,0	45,5
Spolu	Počet	784	1708	2492
	%	100,0	100,0	100,0

Dosiahnuté vzdelanie

Z pohľadu dosiahnutého vzdelania sú v súbore seniorov (n = 2488) najviac zastúpení stredoškooláci s maturitou - 788 osôb (31,7 %). Ďalšie dve tretiny tvoria seniori so základným vzdelaním (28,8 %) a stredným bez maturity (27,8 %). Vysokoškolské vzdelania má približne 12,0 % seniorov. Základné vzdelanie v 72,0 % majú viac ženy ako muži, vysokoškolské vzdelanie v rovnakom pomere 50 : 50 majú obe pohlavia.

Bývanie seniorov

V základných údajoch o senioroch sme tiež zisťovali ako respondenti bývajú. Analýzou údajov sme zistili, že 56,7 % seniorov žije vo vlastnom byte, resp. vlastnom dome, 34,0 % v domove dôchodcov. V byte či dome vlastných detí žije len 3,5 % (n=87) seniorov z celkového počtu 2485 odpovedajúcich seniorov. Len 8,0 % seniorov žijúcich v domove dôchodcov je na vidieku.

1.1. Výsledky - Seniori

1.1.1. Hodnotenie vlastného doterajšieho života

Bilancovanie vlastného života sme zisťovali otázkou: „Ste spokojný/á s tým, čo ste v živote dokázal/a?“ a otázkou „Keď sa zamyslíte nad svojom doterajším životom, povedali by ste, že bol aký?“ respondenti túto otázku mali odpovedať slovným hodnotením. Pri analýze prvej otázky z hľadiska pohlavia, bydliska, vekovej štruktúry a dosiahnutého vzdelania odpovedalo 2484 resp. 2178 respondentov.

Významnejšie najčastejším hodnotením svojho doterajšieho života bolo vyjadrenie celkovej spokojnosti u 55,2 % seniorov, veľmi spokojných je 15,5% seniorov. Záporné vyjadrenie v zmysle úplnej nespokojnosti z doterajším životom uviedlo len 56 osôb, čo je 2,3 % z celkového súboru. Spokojnosť vyjadrujú skôr ženy ako muži – 68,3 % žien. S vekom spokojnosť s doterajším životom klesá. V skupine 65 – 69 ročných ako aj 70 – 74 ročných je spokojných 30,0 % respondentov, v skupine nad 75 rokov resp. nad 80 rokov len približne 16,0 % seniorov.

Na druhú otázku odpovedalo 96 % seniorov. Najčastejšou odpoveďou na otázku bola odpoveď seniorov, že ich život bol dobrý a spokojný (45 %), nasledovala odpoveď ťažký a problematický (22 %), normálny - priemerný (15 %) ale aj pestrý a zaujímavý (15 %).

1.1.2. Zdravotný stav seniorov

Významnou oblasťou v živote seniorov je i ich hodnotenie vlastného zdravia a prístup k poskytovaniu zdravotnej starostlivosti. Uvedenú oblasť tvorilo 7 otázok, a to nasledovne:

a) „*Domnievate sa, že Váš zdravotný stav je v súčasnej dobe – lepší ako predtým, rovnaký, horší než predtým?*“. Na otázku odpovedali prakticky všetci seniori. Až polovica z nich 51,1 % hodnotí svoj súčasný zdravotný stav ako zhoršený, rovnako muži i ženy (52,0 % muži; 50,7 % ženy). Lepší ako predtým uvádza len 7,6 % seniorov, viac ženy ako muži. Zhoršenie svojho zdravotného stavu s vekom stúpa. V skupine 75-79 ročných zhoršenie zdravotného stavu udáva 58,6 % seniorov, v skupine nad 80 rokov až 62,8 % seniorov. Vo vekovej skupine 65-69 ročných je to významne menej (43,6 % osôb). Vzdelanostná úroveň seniorov sa zdá, že nemá vplyv na subjektívne pociťovanie zdravia. Približne polovica seniorov so základným i vysokoškolským vzdelaním hodnotí svoj súčasný zdravotný stav ako horší ako predtým.

b) „*Ako často navštevujete zdravotnícke zariadenie (lekára)?*“. Jedna z možností bola i odpoveď, že lekára nenavštevujem vôbec. Túto odpoveď uviedlo 48 seniorov – 28 mužov a 20 žien, 46 osôb žijúcich v mestách. Z nich bolo približne 10 osôb z každej sledovanej vekovej skupiny, až na skupinu menej ako 64 ročných (4 osoby), menej so základným ako s vysokoškolským vzdelaním. Jedenkrát do mesiaca navštívi lekára 41,0 % seniorov.

c) „*Boli ste počas uplynulých 12 mesiacov hospitalizovaný/á?*“. Približne jedna tretina seniorov uviedla, že áno, viac muži ako ženy (32,5 % muži; 26,3 % ženy) bez rozdielu miesta bydliska. S pribúdajúcim vekom sú seniori častejšie hospitalizovaní ako mladšie vekové skupiny.

d) „*Boli ste počas uplynulých 12 mesiacov ambulantne liečený/á?*“. Z 2492 odpovedajúcich bolo ambulantne liečených 76,6 %, viac muži ako ženy, bez rozdielu v ostatných sledovaných znakoch.

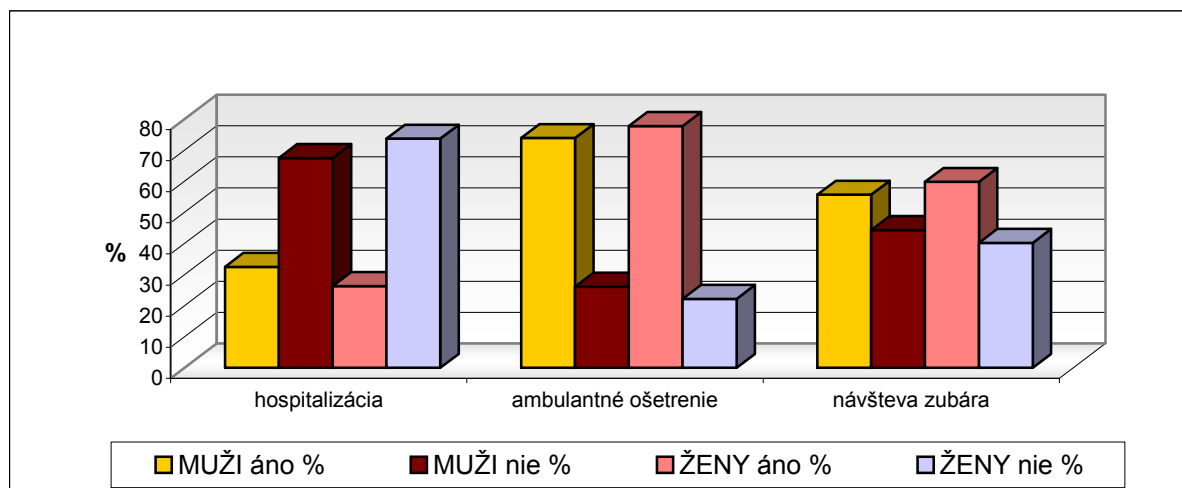
e) „*Boli ste počas uplynulých 12 mesiacov u zubára?*“. Áno uviedlo 58,5 % seniorov, viac navštevujú zubného lekára ženy ako muži, rovnako žijúci v mestách a na vidieku. O chrup sa starajú viac mladší seniori s vysokoškolským vzdelaním ako starší so základným vzdelaním.

Odpovede seniorov na otázku č. 3, 4, 5 uvádzame v tabuľke 3 a grafe 1.

Tab. č. 3. Návšteva zdravotníckeho zariadenia za posledných 12 mesiacov

	MUŽI				ŽENY			
	áno		nie		áno		nie	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
hospitalizácia	255	32,5	529	67,5	450	26,3	1258	73,7
ambulantné ošetrovanie	579	73,9	205	26,1	1329	77,8	379	22,2
návšteva zubára	437	55,7	347	44,3	1022	59,8	686	40,2

Graf č. 1. Návšteva zdravotníckeho zariadenia za posledných 12 mesiacov.

Zdroj: RÚVZ Trenčín

f) Všeobecne z prieskumov zdravotného uvedomenia obyvateľstva je známe, že ľudia v nízkom percente sa zúčastňujú preventívnych prehliadok i keď podmienky dané štátom sú nastavené optimálne. Preto nás zaujímalo aká je situácia v skupine seniorov a ako oni sami k *preventívnym prehliadkam* pristupujú. Všeobecne u mužov a žien sme chceli vedieť či sa za posledných 12 mesiacov zúčastnili preventívnej prehliadky – pľúcnej, urologickej, u žien gynekologického, mamografického vyšetrenia, inej resp. či vôbec boli na preventívnej prehliadke. Žiadnu preventívnu prehliadku v uplynulom roku neabsolvovalo 15,7 % mužov na 10,3 % žien, približne v rovnakom pomere z mesta a vidieka. A čím nižšie vzdelanie, tým nižšia účasť seniorov na preventívnych prehliadkach všeobecne. Približne 37,3 % žien a 43,5 % mužov uviedlo účasť na inej preventívnej prehliadke, žiaľ neuviedli o aký typ prehliadky sa jednalo. Pravdepodobne sa jednalo o preventívne prehliadky vykonávané u praktického lekára. Účasť na preventívnych prehliadkach uvádza tab. č. 4.

Tab. č. 4 Účasť seniorov na preventívnej prehliadke počas posledných 12 mesiacov

Typ prehliadky	Ženy		Muži	
	abs.	%	abs.	%
Gynekologická	668	39,1	-	-
Mamografia	536	31,4	-	-
Pľúcna	385	22,5	129	16,5
Urologická	280	16,4	279	35,6
Iná	637	37,3	341	43,5
Žiadna	176	10,3	123	15,7

g) *Výdavky na lieky* bola posledná otázka v skupine zisťujúcej zdravotný stav seniorov. Chceli sme vedieť či v prípade priplácania na lieky je pre seniorov čiastka zanedbateľná, ešte únosná alebo či ju pociťujú dosť silno. Z odpovedí 2460 seniorov vyplýva, že na lieky nedopláca len

80 z nich, čo je 3,3 %. Ostatní si na lieky priplácajú, z toho až 47,8 % z nich výdavky na lieky pociťuje dosť silno, pre 43,5 % seniorov je ešte únosné a len pre 5,5 % je výdavok na lieky zanedbateľný. Obzvlášť ženy viac ako muži výdavky na lieky pociťujú dosť silno. Ako s vekom stúpa komorbidita, tak aj vyššie vekové kategórie seniorov pociťujú priplácanie si na lieky viac ako mladší seniori. U osôb do 64 rokov, to je u 37,7 % osôb, vo veku nad 80 rokov 53,8 %.

1.1.3. Skúsenosti seniorov s mladšími spoluobčanmi

To bola ďalšia otázka pre seniorov. Na uvedenú otázku neodpovedalo len 5 seniorov. V odpovediach prevládajú dobré skúsenosti seniorov nad zlými alebo rozpornými. Zlé resp. skôr zlé skúsenosti vyjadrujú seniori vo veľmi nízkom percente. Analýza odpovedí na uvedenú otázku z hľadiska ďalších znakov ukázala súvislosti názorov seniorov s ich vzdelaním a pohlavím. Čím vyššie je vzdelanie seniorov, tým sú ich skúsenosti s mladšími spoluobčanmi lepšie. Skúsenosti seniorov podľa pohlavia ukazujú (viď tab. č. 5), že ženy hodnotia svoje skúsenosti s mladšími spoluobčanmi priaznivejšie než muži, skôr častejšie uvádzajú prevažne dobré skúsenosti s mladšími ľuďmi(41,0 %).

Tab. č. 5 Vaše celkové skúsenosti s mladšími spoluobčanmi

		Pohlavie		Spolu
		muž	žena	
prevažne dobré	Počet	284	699	983
	%	36,3	41,0	39,5
skôr dobré	Počet	189	433	622
	%	24,1	25,4	25,0
dobré aj zlé	Počet	275	520	795
	%	35,1	30,5	32,0
skôr zlé	Počet	26	43	69
	%	3,3	2,5	2,8
prevažne zlé	Počet	9	10	19
	%	1,1	0,6	0,7
Spolu	Počet	783	1705	2488
	%	100,0	100,0	100,0

1.1.4. Vyjadrenia seniorov na ich prínos pre spoločnosť

V spoločnosti prevláda názor, že seniori odčerpávajú finančné prostriedky či už na zdravotníctvo a dôchodky. Ale je to tak? Veľkým prínosom pre spoločnosť je dobrovoľnícka práca seniorov a to ako v oblasti ekonomickej tak aj v oblasti spoločenskej. Dobrovoľnícke aktivity seniorov môžu byť rôzne napr. pomoc starším seniorom – pomoc navzájom, pri práci s deťmi, verejnoprospešná činnosť, kultúra a iné. Je však ochota zo strany seniorov prispieť takto spoločnosti. To sme sa pýtali seniorov.

Názory respondentov – seniorov na ich *vlastnú prospešnosť pre spoločnosť, mesto či obec, pre rodinu* sme zisťovali v troch samostatných otázkach. Názor neviem, uviedlo len 27 seniorov. Z ostatných odpovedí prevláda odpoveď – nechcem lebo nemôžem – približne 24,0 % odpovedí. V 18,0 % nevedia v čom by mohli spoločnosti resp. v obci pomôcť. Približne v 11,0 % seniori uvádzajú, že by mohli v obciach či v mestách pomôcť pri rôznych brigádach. Avšak najčastejšou odpoveďou, tých čo sa vyjadrili kladne, je ich predstava **pomáhať v kluboch dôchodcov alebo v domovoch dôchodcov v sociálnej oblasti.**

Na tretiu otázku rovnakého charakteru ako predošlé: „*Čím myslíte, že by ste mohol/a byť prospešný/á rodine*“ odpovedali seniori odlišne ako na predošlé dve. Omnoho menej je tých, čo odpovedali, že nevedia ako (7,2 %) alebo nechcú (1,3 %). Naopak väčší počet odpovedí

vyjadruje rôzne spôsoby pomoci v rodine, od všeobecného vyjadrenia (24,0 %) po konkrétnejšie napr. varovanie vnúčat (17,7 %), či pomoc finančnú (5,9 %). Približne jedna štvrtina vyjadrila pranie byť sebestačný, samostatný a tým pomôcť rodine.

V nasledujúcej tabuľke (tab. č. 6) sme zoradili odpovede seniorov na uvedenú otázku podľa početnosti vyjadrení.

Tab. č. 6 Vyjadrenia seniorov na možnosť vlastnej prospešnosti v rodine

Vlastná prospešnosť v rodine	Absolútne	%
Pomoc a práca v rodine	594	24,0
Byť sebestačný, samostatný	592	23,9
Varovanie detí, vnúčat	438	17,7
Ničím, už nemôžem	402	16,2
Neviem ako	178	7,2
Finančne	146	5,9
Nemám rodinu	96	3,9
Nechcem	31	1,3
Spolu	2477	100,0

Z hodnotenia predošlých troch otázok vyplýva, že väčšina seniorov sa už do verejného či spoločenského života ani všeobecne, ani v mieste bydliska nezapája. Najčastejšie seniori uvádzajú svoj **prínos pre rodinu svojou sebestačnosťou**, a to aj tí seniori, čo žijú v mestách, aj tí, čo žijú na vidieku. S vekom sa vyjadrenia seniorov menia. Mladší seniori vidia svoju pomoc pri všeobecne vyjadrenej pomoci, práci v rodine a pri varovaní vnúčat; starší sa vyjadrujú, že už nemôžu, ale finančne by pomohli svojej rodine viac ako mladší seniori.

V nasledujúcej tabuľke (tab. č. 7) uvádzame štruktúru odpovedí seniorov na otázku svojej prospešnosti v rodine podľa veku seniorov.

Tab. č. 7 Čím myslíte, že by ste mohol/a/ byť prospešný/á rodine

		Vekové skupiny					Spolu
		< 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	> 80	
neviem	Počet	11	33	44	24	42	154
	%	5,3	5,5	7,3	6,5	10,7	7,1
ničím, už nemôžem	Počet	9	46	75	84	149	363
	%	4,4	7,6	12,4	22,8	38,0	16,7
nechcem	Počet	2	7	8	6	5	28
	%	1,0	1,2	1,3	1,6	1,3	1,3
varovanie detí, vnúčat	Počet	45	154	97	40	33	369
	%	21,8	25,6	16,1	10,9	8,4	17,0
byť sebestačný, samostatný	Počet	51	149	161	91	76	528
	%	24,8	24,8	26,7	24,7	19,4	24,3
pomoc a práca v rodine	Počet	70	166	157	79	44	516
	%	34,0	27,6	26,0	21,5	11,2	23,8
nemám rodinu	Počet	7	22	19	18	15	81
	%	3,4	3,7	3,1	4,9	3,8	3,7
finančne	Počet	11	25	43	26	28	133
	%	5,3	4,2	7,1	7,1	7,1	6,1
Spolu	Počet	206	602	604	368	392	2172
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

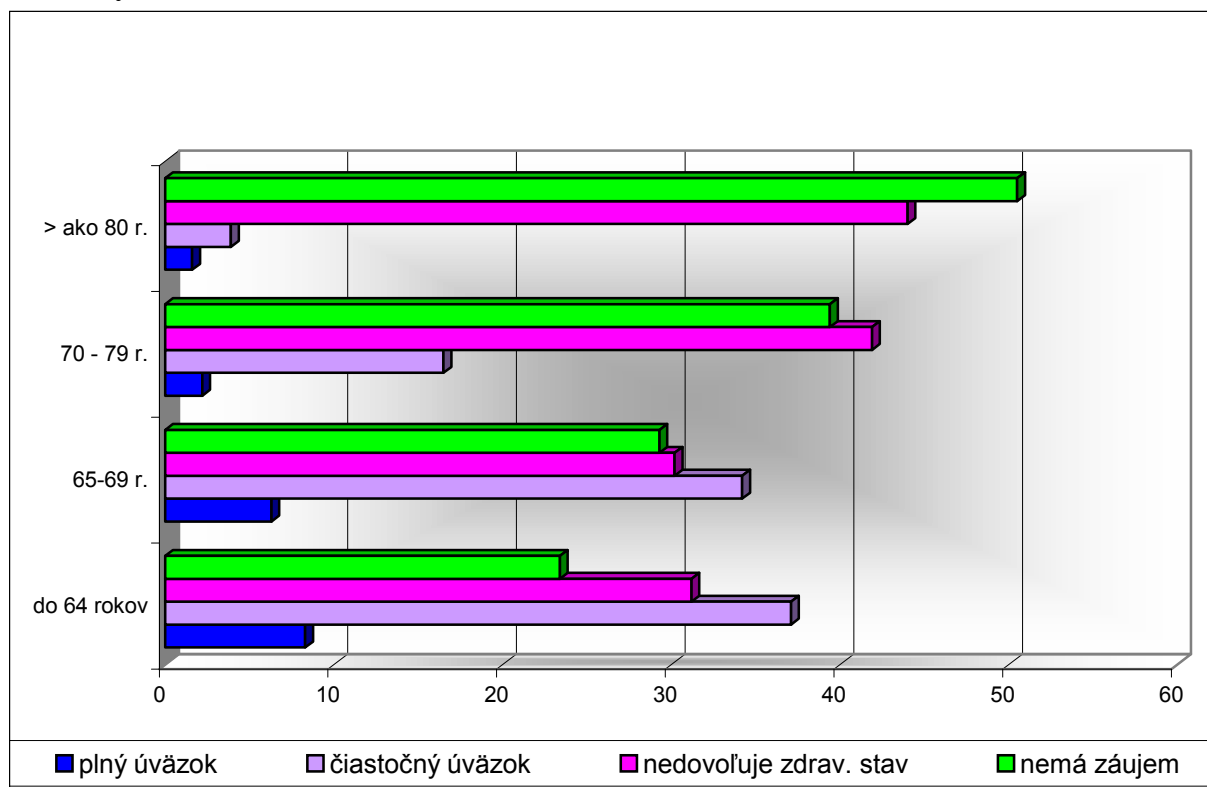
Svoju spoločenskú prospešnosť mohli seniori vyjadriť i v nasledujúcej otázke: „*Pokiaľ nepracujete, mal/a by ste záujem vo vašom veku pracovať za mzdu?*“. Na otázku odpovedalo 2434 seniorov, čo je 97,6 % zo všetkých, avšak pri podrobnejšej analýze napr. z hľadiska veku to bolo len 2134 seniorov, čo je 85,5 %. U oboch pohlaví prevláda **nezáujem o prácu**, či už na plný alebo čiastočný úväzok. Takto odpovedalo 39,9 % žien a 31,8 % mužov bez rozdielu miesta bydliska. S vyšším vzdelaním však výrazne stúpa počet seniorov ochotných pracovať na čiastočný úväzok, v priemere u 42,0 % s vysokoškolským vzdelaním oproti 8,2 % so základným vzdelaním. Približne 37,4 % (n=910) seniorov vyjadruje záujem o prácu, ale **nedovoľuje im to zdravotný stav**. S vekom počet seniorov so zdravotným postihnutím stúpa, čo sa prejavilo aj na odpovediach seniorov. Zdravotný stav nedovoľuje pracovať približne jednej tretine mladších osôb do 64 rokov, ale aj seniorom v skupine 65-69 ročných. V skupine nad 70 resp. 75 rokov je to 40,0 % resp. 45,0 % osôb. Aj z hľadiska dosiahnutého vzdelania možno usudzovať na horší zdravotný stav u osôb so základným vzdelaním. Zamestnať sa z dôvodu zdravotného stavu sa nedovoľuje 42,8 % seniorom so základným vzdelaním oproti približne 28,5 % s vysokoškolským vzdelaním.

Frekvenciu odpovedí seniorov na otázku záujmu o zamestnanie podľa veku uvádzame na nasledujúcej tabuľke č. 8 a grafe č. 2.

Tab. č. 8 Frekvencia odpovedí seniorov na otázku záujmu o zamestnanie podľa vekovej štruktúry

	do 64 rokov	65-69 r.	70 - 79 r.	> ako 80 r.
plný úväzok	8,3	6,3	2,2	1,6
čiastočný úväzok	37,1	34,2	16,5	3,9
nedovoľuje zdrav. stav	31,2	30,2	41,9	44
nemá záujem	23,4	29,3	39,4	50,5

Graf č. 2. Frekvencia odpovedí seniorov na otázku záujmu o zamestnanie podľa vekovej štruktúry

Zdroj: RÚVZ Trenčín

1.1.5. Verejný život seniorov

Pre pocit náležitosti seniorov k spoločnosti je veľmi významné i oslovenie seniorov verejnosťou. Preto sme chceli vedieť aké najvhodnejšie oslovenie by si želali samotní senior. „*Aké je najvhodnejšie oslovenie (označenie) starších ľudí na verejnosti?*“. Uvedenou otázkou možno zistiť vzťah verejnosti k seniorom z pohľadu ich rešpektovania, vyjadrením prijateľného oslovenia. Z odpovedí seniorov vyplýva, že až 67,2 % z nich by privítalo oslovenie pán – pani; len v 8,7 % babka – dedko, pri označení populačnej skupiny skôr senior ako napr. dôchodca či starší človek. Oslovenie pán – pani je zrejme častejšie u seniorov žijúcich v mestách ako na vidieku, i keď i tu by seniori privítali oslovenie pán či pani viac ako babka či dedko. Odpovede teda skôr než o vzťahu verejnosti k seniorom, vypovedajú o tom, ako si seniori prajú aby boli spoluobčanmi na verejnosti oslovovaní.

Významnou súčasťou života viacerých seniorov je ich aktívna činnosť vo verejnom živote. Na aktivity seniorov sme sa pýtali niekoľkými otázkami. Prvou z nich bola otázka: „*Myslíte si, že by sa seniori mali viac zapájať do verejného života (napr. práca v miestnych samosprávnych orgánoch, rôznych komisiách, záujmových združeniach) než doteraz?*“. S určitosťou, že by sa do verejného života seniori mali viac zapájať to vyjadrilo 31,4 % respondentov, vyjadrenie s podmienkou asi áno uviedlo 37,4 % respondentov. Odpovede v zmysle – určite áno, asi áno, skôr nie – nie je to nutné, či rozhodne nie analyzované podľa dôležitých demografických znakov seniorov, ukázali závislosť s vekom a vzdelaním. Výsledky boli signifikantne preukázateľné. So stúpajúcim vekom klesá záujem respondentov o zapojenie sa do verejného života, s vyšším vzdelaním je to naopak. Z hľadiska pohlavia a miesta bydliska sme rozdiely nezistili.

Druhá otázka súvisiaca s predchádzajúcou znela nasledovne: „*Vy sám/a by ste mal/a záujem o takúto činnosť?*“. I keď na predošlú otázku seniori vo vysokom percente odpovedali, že seniori by sa mali viac zapájať do verejného života, s odpoveďou určite áno a asi áno odpovedali v 68,9 %, už záujem seniorov podľa očakávania nie je taký presvedčivý. Svoje určite áno vyjadrilo 21,8 % seniorov, možno áno 29,7 %. Vzhľadom k dosiahnutému veku a vzdelaniu boli zistené štatistické rozdiely a korelácie. S pribúdajúcim vekom záujem seniorov o prácu vo verejnom živote klesol, a s dosiahnutým vzdelaním stúpa. Odpovede seniorov podľa dosiahnutého vzdelania uvádzame v tabuľke č. 9.

Tab. č. 9 Vy sám/a/ by ste mal/a/ o takúto činnosť záujem - zapojenie do verejného života

		Dosiahnuté vzdelanie					Spolu
		základné	stredné	stredné s maturitou	vysokoškolské I. stupeň	vysokoškolské II. stupeň	
určite áno	Počet	60	140	223	50	65	538
	%	8,6	20,6	28,5	37,0	41,1	21,9
možno áno	Počet	154	209	264	49	54	730
	%	22,0	30,8	33,8	36,3	34,2	29,8
skôr nie	Počet	224	185	176	26	18	629
	%	32,0	27,3	22,5	19,3	11,4	25,6
určite nie	Počet	262	144	119	10	21	556
	%	37,4	21,2	15,2	7,4	13,3	22,7
Spolu	Počet	700	678	782	135	158	2453
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tretia otázka so znením: „*Uplatňujete sa Vy sám/a v niektorej oblasti verejného života?*“ nadväzovala na predošlú. Z pohľadu veku na túto otázku odpovedalo len 2079 seniorov, čo je 83,3 % z celkového počtu 2495 seniorov. Z pohľadu ďalších dôležitých demografických znakov: pohlavie, bydlisko a vzdelanie, odpovedalo zhodne 94,8 % seniorov. Viac ako polovica seniorov uviedla, že sa nejakým spôsobom zapája do verejného života, viac ženy

a viac seniori žijúci v mestách. S nižším vzdelaním seniorov klesá ich podiel uplatnenia vo verejnom živote. Priestor na svoje verejné aktivity seniori nachádzajú predovšetkým v jednote dôchodcov, približne v 27,5 %, ďalej napr. v spolku Záhradkár a včelár v 7,2 %. Ostatné aktivity sú v nižšom percente. Treba zdôrazniť, že z hľadiska veku na otázku neodpovedalo 416 seniorov, čo je 16,0 %. To evokuje odpoveď, že títo seniori sa do verejného života nijakým spôsobom nezapájajú. Rozhodujúcim znakom i napriek uvedenému je vek seniorov. V skupine 65-74 ročných je aktívnych približne 707 seniorov, čo je približne 37,6 % respondentov. Viac ako polovica z nich (52,7 %) pracuje v Jednote dôchodcov.

Uplatnenie seniorov v rôznych činnostiach vo verejnom živote z pohľadu veku pre prehľadnosť uvádzame v tabuľke č. 10.

Tab. č. 10 Uplatňujete sa Vy sám/a/ v niektorej oblasti verejného života

		Vekové skupiny					Spolu
		< 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	> 80	
nie som zapojený, neuplatňujem sa	Počet	69	203	238	204	280	994
	%	34,5	35,1	41,8	57,3	74,7	47,8
platená práca, brigády	Počet	15	44	22	8	4	93
	%	7,5	7,6	3,9	2,2	1,1	4,5
jednota dôchodcov	Počet	73	206	167	71	48	565
	%	36,5	35,6	29,3	19,9	12,8	27,2
komisie, politika, výbory	Počet	6	29	16	16	14	81
	%	3,0	5,0	2,8	4,5	3,7	3,9
zväz zdravotne postihnutých	Počet	13	23	28	10	8	82
	%	6,5	4,0	4,9	2,8	2,1	3,9
záhradkár, včelár	Počet	11	43	58	28	9	149
	%	5,5	7,4	10,2	7,9	2,4	7,2
iné	Počet	13	30	41	19	12	115
	%	6,5	5,2	7,2	5,3	3,2	5,5
Spolu	Počet	200	578	570	356	375	2079
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Aby seniori mohli v prípade svojho záujmu nájsť uplatnenie v aktivitách verejného života je dôležité, aby z pohľadu bydliska boli seniorom ponúknuté inštitúcie či priestory na možnosť stretávania sa a využívania voľného času. Preto ďalšia otázka bola smerovaná týmto spôsobom a znela: „Sú vo Vašej obci (meste) nejaké možnosti na stretávanie sa seniorov a využívania ich voľného času?“. Na otázku odpovedalo približne 97,0 % seniorov. Až 83,2 % seniorov uvádza, že pozná také miesta, 12,3 % nevie o takých možnostiach a asi 4,6 % seniorov uvádza, že v ich obci či v meste nie sú také možnosti na stretávanie sa seniorov s možnosťou trávenia voľného času. Ako sa dá predpokladať v mestách je oproti obciam resp. vidieku viac možností, čo vyjadriilo 86,5 % seniorov žijúcich v mestách oproti 69,7 % žijúcim na vidieku. Len 1,9 % seniorov žijúcich v mestách uvádza, že takéto miesto vo svojom meste nepoznajú. Odpovede seniorov signalizujú vcelku priaznivé podmienky pre vzájomné stretávanie sa a spoločenské vyžitie seniorov vo voľnom čase. K ďalším zisteniam patrí, že seniori žijúci na vidieku sú oproti seniorom žijúcim v mestách menej informovaní o možnostiach trávenia voľného času, čo vyplýva z odpovede – neviem o takejto možnosti. I dosiahnuté vzdelanie poukazuje na to, že seniori so základným, či stredoškolským bez maturity sa menej zaujímajú o možnosti využitia voľného času v mieste svojho bydliska. Neznalosť uvádza 19,7 % seniorov so základným vzdelaním, 11,9 % so stredoškolským vzdelaním bez maturity oproti 4,5 % seniorov s vysokoškolským vzdelaním.

Ďalšia otázka bola určená pre tých seniorov, ktorí na predošlú otázku odpovedali kladne. Otázka znela: „Aké sú to možnosti?“ Škála možných odpovedí bola od klubov dôchodcov, centier pre seniorov, domovy dôchodcov či denné stacionáre, cez knižnice, športové organizácie či s možnosťou uviesť inú alternatívu. Z 2001 seniorov kladne odpovedajúcich na možnosť trávenia voľného času, najčastejšie uvádzali kluby dôchodcov – 73,4 % seniorov prakticky rovnako v mestách a na vidieku. Nasledovali domovy dôchodcov - 12,5 %. Tie uvádzali predovšetkým osoby žijúce v domovoch dôchodcov. Z analýzy však vyplýva, že nie vždy v týchto zariadeniach je voľný čas ich obyvateľov zmysluplne a aktívne využitý. Z celkového počtu 2485 seniorov až 845, čo je 34,0 % uviedlo, že žijú v domove dôchodcov, približne trikrát viac v mestách ako na vidieku. Možnosť stretávania sa resp. návštevy knižnice, účasť športovej organizácii viac uvádzajú obyvatelia vidieka pred obyvateľmi mesta. Škálu možností stretávania sa seniorov, či trávenia voľného času z pohľadu miesta bydliska uvádzame v tabuľke č. 11.

Tab. č. 11 Možnosti stretávania seniorov podľa miesta bydliska

			Bydlisko		Spolu
			mesto	vidiek	
Aké sú to možnosti	Kluby dôchodcov	Počet %	1231 73,3	239 74,2	1470 73,5
	Centrá pre seniorov	Počet %	85 5,1	16 5,0	101 5,0
	Domovy dôchodcov, denné stacionáre	Počet %	227 13,5	23 7,1	250 12,5
	Knižnice	Počet %	60 3,6	18 5,6	78 3,9
	Športové organizácie	Počet %	28 1,7	8 2,5	36 1,8
	iné	Počet %	48 2,9	18 5,6	66 3,3
	Spolu	Počet %	1679 100,0	322 100,0	2001 100,0

„Aké možnosti pre využitie voľného času Vám v obci (meste) chýbajú?“, to bola ďalšia z otázok patriaca do súboru otázok trávenia voľného času seniorov. Viac ako jednej tretine nič nechýba, vyjadrili spokojnosť s trávením voľného času, približne 20,0 % sa nevie k danej otázke vyjadriť a 16,7 % seniorov vo voľnom čase nikam nechodí. Najviac čo chýba ostatným seniorom je možnosť návštevy bazéna či iného športoviska resp. kina a divadla v mieste bydliska (v oboch prípadoch približne 10,0 % opýtaných). Odpovede na súbor predošlých otázok logicky korelujú s vekom a dosiahnutým vzdelaním. Mladší seniori a seniori s vyšším vzdelaním častejšie využívajú spoločenské zariadenia, majú väčší prehľad o ich existencii a tiež častejšie vyslovujú námety na to, čo chýba.

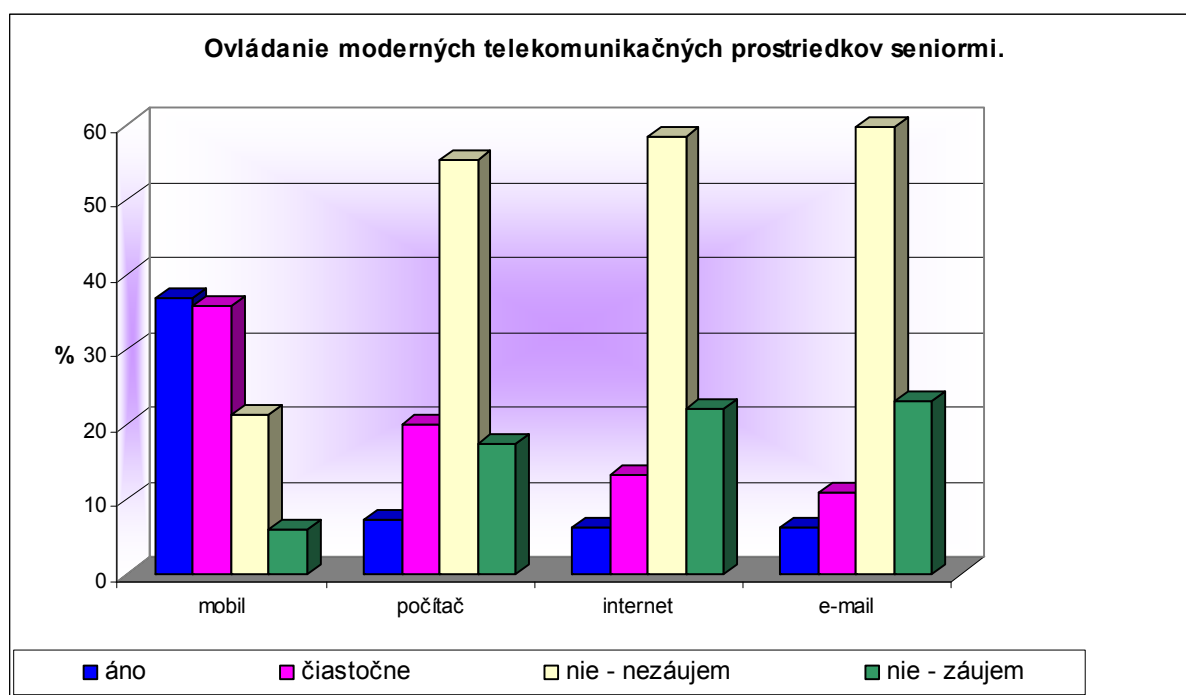
Aktívne trávenie voľného času seniormi a venovanie sa svojim koníčkom a záľubám sme zisťovali otázkou: „Aké máte záľuby, koničky“?. Na túto otázku neodpovedalo približne 22,0% seniorov, čo naznačuje, že títo seniori nemajú žiadne záľuby či koničky. Ostatní seniori odpovedali a niektorí uviedli viacero aktivít, ktoré im vyplňajú ich voľný čas. Najčastejšou záľubou je záhrada (47,3 %), nasleduje literatúra (31,6 %), ručné práce (25,7 %), turistika a príroda (12,5 %), šport (11,8 %). Aj seniori vo veku viac ako 80 rokov majú viaceré záľuby či koničky. Z celkového počtu 395 seniorov v tejto vekovej skupine má záľuby až 70,0 % z nich. Na prvom mieste udávajú čítanie kníh a záujem o literatúru (25,9 %), nasledujú ručné práce (21,2 %), približne 16,0 % seniorov pracuje v záhradke a pozerá TV a počúva rádio, v 10,0 % sú to krížovky, hudba a spev a turistika. Ostatné aktivity uvádzajú seniori v nižšom percente.

1.1.6. Vzdelávanie a zručnosti seniorov

Záujem seniorov o ďalšie vzdelávanie bol u seniorov zisťovaný uzavretou otázkou: „*Mali by ste záujem o ďalšie vzdelávanie?*“ Na otázku odpovedalo 98,2 % seniorov, z toho áno uviedlo 23,2 % z nich, nie až 74,8 %. Záujmom seniorov o ďalšie vzdelávanie sprostredkované súvisí stupeň ich zručnosti ovládania moderných technických prostriedkov ako je mobil, internet, počítač či e-mail. Mobilný telefón zdá sa „udomácnil“ i u seniorov. Manipuláciu s ním celkom dobre zvláda 36,5 %, čiastočne 35,4 % seniorov. Asi 21,2 % z nich zaobchádzanie s mobilom nezvláda ani nemá záujem sa to naučiť. O vzdelanie v tejto oblasti má záujem 5,9 % seniorov. Ostatné prvky modernej techniky – počítač, internet či e-mail seniori ovládajú len v nízkom percente. Približne 60,0 % seniorov uviedlo, že nemajú záujem o dozvedanie sa v tejto oblasti. S vekom, ako sa dalo očakávať, klesá stupeň ovládania uvedenej techniky, ako i ochota dozvedávať sa v nej. Taktiež stupeň vzdelania je významným znakom v znalostiach či ochote poznať niečo nové. Čím vyššie vzdelanie, tým výrazne stúpa i potreba dozvedieť sa niečo nové a prospešné pre svoj osobný život.

Ako zvládajú seniori jednotlivé moderné technológie uvádzame v nasledujúcom grafe č. 3, a v tabuľke č. 12.

Graf č. 3. Ovládanie moderných telekomunikačných prostriedkov seniormi

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Tab. č. 12 Ovládanie moderných telekomunikačných prostriedkov seniormi

	mobil	počítač	internet	e-mail
áno	36,8	7,3	6,2	6,2
čiastočne	35,8	19,9	13,3	11
nie - nezáujem	21,4	55,4	58,5	59,7
nie - záujem	6	17,4	22	23,1

1.1.7. Záujem o dobrovoľnícku prácu

Seniori v dotazníku boli oslovení dvomi otázkami o dobrovoľníckej práci. Prvá otázka bola zameraná na ochotu, či záujem o prácu ako dobrovoľník bez nároku na finančnú odmenu v prospech iných ľudí, a ak áno, v akej oblasti by si svoju rolu vedeli predstaviť. Na otázku odpovedalo 98,5 % seniorov (n=2452), z toho tretina uviedla, že nemôžu pre svoj zdravotný stav, tretina vyjadrila nesúhlas. Určite áno a možno áno si ako dobrovoľník bez nároku na finančnú odmenu vie predstaviť 36,7 %, z toho s podmieneným súhlasom 23,2 % seniorov. Z pohľadu pohlavia, významne viac žien, nevidí možnosť zapojenia sa do dobrovoľníckej práce pre svoj zdravotný stav a menej vyjadruje svoj mierny nesúhlas ako muži. Seniori, ktorí na predošlú otázku odpovedali áno resp. možno áno (n=939) majú záujem pracovať ako dobrovoľníci v seniorských organizáciách, s deťmi či vykonávať manuálnu činnosť. O ostatné oblasti dobrovoľníckej činnosti je záujem seniorov nižší.

Odpovede seniorov sme zoradili podľa ich frekvencie do tabuľky č. 13

Tab. č. 13 Dobrovoľnícka činnosť, do ktorej by sa chceli seniori zapojiť

Poradie	Aktivity	Absolútny počet	%
1.	Práca so seniormi	403	42,9
2.	Práca s deťmi	151	16,1
3.	Manuálna činnosť	133	14,2
4.	Administratívna činnosť	112	11,9
5.	Iné	80	8,5
6.	Práca s postihnutými	60	6,4
	Spolu	939	100,0

Ako sme predpokladali ženy viac preferujú dobrovoľnícku prácu pre seniorov a pre deti ako muži. U mužov na prvom mieste je síce tiež práca pre seniorov, ale v nižšom percente ako u žien, na druhom mieste uvádzajú muži najčastejšie manuálne práce pre spoločnosť ako je vidno v tabuľke č. 14.

Tab. č. 14 Do ktorej oblasti dobrovoľníckej činnosti by ste sa chcel/a zapojiť

		Pohlavie		Spolu	
		muž	žena		
Do ktorej oblasti dobrovoľníckej činnosti by ste sa chcel/a zapojiť	Práca so seniormi	Počet %	108 35,6	295 46,4	403 42,9
	Práca s deťmi	Počet %	27 8,9	124 19,5	151 16,1
	Práca s postihnutými	Počet %	17 5,6	43 6,8	60 6,4
	Administratívna činnosť	Počet %	39 12,9	73 11,5	112 11,9
	Manuálna činnosť	Počet %	83 27,4	50 7,9	133 14,2
	Iné	Počet %	29 9,6	51 8,0	80 8,5
Spolu		Počet %	303 100,0	636 100,0	939 100,0

Pokiaľ ide o porovnanie odpovedí seniorov podľa miesta bydliska, analýzou sme nezistili významné rozdiely v škále dobrovoľníckej činnosti seniorov až na jeden, a to v záujme o manuálnu činnosť majú viac seniori žijúci na vidieku ako v mestách – 17,8 % vidiek verzus 12,9 % mestá. Záujem o manuálnu činnosť je i druhá najpočetnejšie zastúpená aktivita u seniorov so základným vzdelaním, prvou je činnosť pre seniorov.

1.1.8. Rada seniorov

V niektorých mestách a obciach sú zriadené Rady seniorov a práve vedomosti o seniorských organizáciách a názory na ne, by mali poznať predovšetkým samotní seniori. Preto sme sa ich pýtali či *počuli o tom, že v niektorých obciach (mestách) existujú rady seniorov a aký majú názor na ich prospešnosť pre seniorov*. Zo súboru 2495 seniorov na otázku neodpovedalo 76 osôb, čo je 3,0 % z celkového počtu. Z tých, čo odpovedali (n=2419) polovica (50,1 %) nikdy o rade seniorov nepočuli, rovnakým dielom muži i ženy, viac žijúci na vidieku ako v meste (57,4 % vidiek; 48,3 % mesto). Seniori, ktorí majú vedomosti o Rade seniorov, sú z radov vysokoškolsky vzdelaných – 34,0 % oproti seniorom so základným vzdelaním – 14,0 %.

Najpočetnejšou vekovou skupinou, ktorá vie o Rade seniorov, je skupina 70-74 ročných seniorov. Ďalšou otázkou sme chceli vedieť názor seniorov „*V čom by podľa Vášho názoru mohla byť RADA seniorov v obci a mestách prospešná ?*“ Na otázku odpovedali i tí seniori čo o jej existencii nevedia. Jednoznačne v odpovediach dominuje oblasť zdravotníctva a sociálnych vecí, zvýšenie životnej úrovne i prostredníctvom zvýšenia dôchodkov. Seniori vyjadrujú aj názor, že Rada pre seniorov by sa mala zaoberať aj so starostlivosťou osamelých, postihnutých a bezdomovcov.

1.1.9. Sociálna a ekonomická situácia seniorov v spoločnosti

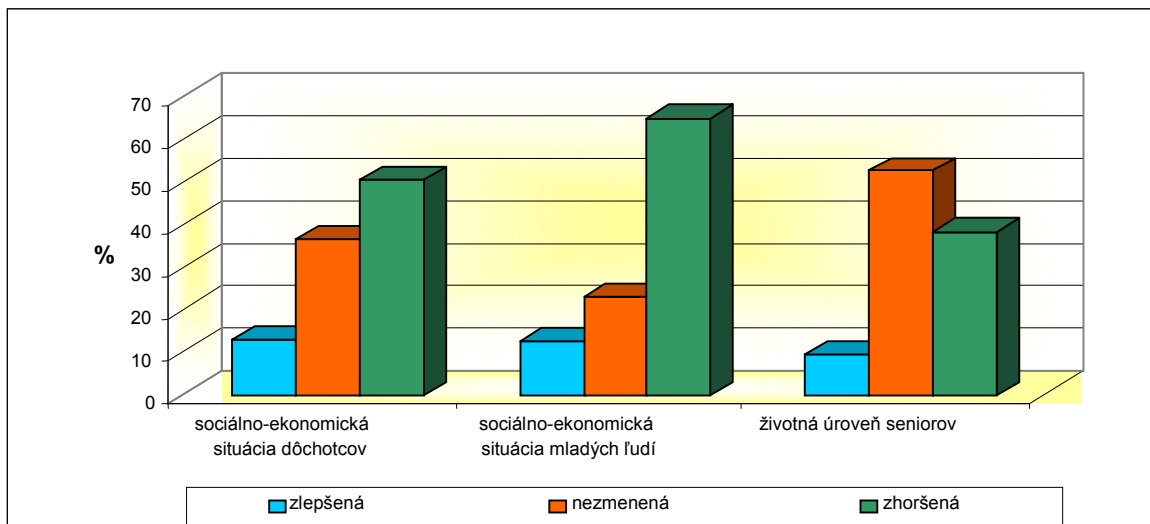
V tomto bloku sme seniorom položili 3 otázky. Chceli sme vedieť ako vnímajú svoju *sociálno-ekonomickú situáciu, ako aj súčasnú situáciu mladých ľudí a ako hodnotia svoju životnú úroveň*. Odpoveďí je cítiť skôr pesimistický postoj k vlastnej sociálnej a ekonomickej situácii. Približne polovica seniorov ju považuje za zhoršenú, 36,5 % ju hodnotí ako nezmenenú. Za zlepšenú ju považuje 12,8 % seniorov. Prekvapivo až 64,8 % seniorov sa domnieva, že socioekonomická situácia dnešných mladých ľudí sa zhoršila, 22,8 % ju vníma ako nezmenenú a 12,4 % ju považuje za zlepšenú.

I keď predošlé vyjadrenia seniorov vyznievajú skôr negatívne, svoju životnú úroveň považuje viac ako polovica seniorov za nezmenenú – rovnakú, za zhoršenú ju vníma 38,2 % respondentov. Pre prehľadnosť problematiky názory seniorov k socio ekonomickým otázkam prezentujeme v tabuľke č. 15 a grafe č. 4.

Tab. č. 15 Sociálno - ekonomická situácia a životná úroveň seniorov

Hodnotenie	Vnímanie situácie					
	zlepšená		nezmenená		zhoršená	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sociálno-ekonomická situácia dôchodcov	316	12,8	899	36,5	1249	50,37
sociálno-ekonomická situácia mladých ľudí	301	12,4	552	22,8	1568	64,8
životná úroveň seniorov	235	9,5	1290	52,3	940	38,1

Graf č. 4. Sociálno-ekonomická situácia a životná úroveň seniorov

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Triedenie odpovedí na uvedené otázky podľa socio demografických znakov respondentov naprieč pohlavím, vzdelaním, vekom a veľkosťou bydliska bola rôzna. Zhoršenie socio ekonomického situácie vnímajú najmä starší seniori 70 – 74 roční (56,2 %), so základným vzdelaním ale aj vysokoškolským I. stupňa, viac žijúci na vidieku.

Zhoršenú socio-ekonomickú situáciu u mladých ľudí vyjadrili prakticky rovnako seniori žijúci v mestách i na vidieku, bez rozdielu veku, skôr so základným, ako vysokoškolským vzdelaním (ZŠ- 68,9 %; VŠ – 53,8 %). Životná úroveň seniorov, ako sme uviedli vyššie, je hodnotená samotnými seniormi celkom pozitívne, až na vekovú skupinu 70-74 ročných, čo koreluje s odpoveďami tejto vekovej skupiny na otázku o vnímaní svojej socio-ekonomickej situácie. Zlepšenie životnej úrovne resp., že sa nezmenila vyjadrujú tak seniori žijúci v mestách, ako aj na vidieku. Čím nižšie vzdelanie seniorov, tým ich hodnotenie životnej úrovne je negatívnejšie.

„Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov“! túto otázku sme pripojili k bloku socio-ekonomického statusu seniorov, ktorou sme chceli zistiť či aj seniori zdieľajú tento názor. Úplne s týmto tvrdením súhlasí 31,6 % seniorov, len čiastočne 50,7 %, nevie sa vyjadriť 14,7 % z nich. S týmto tvrdením nesúhlasí 75 seniorov najmä so základným vzdelaním. Prekvapivo, čím starší seniori, tým častejšie sa k tejto otázke nevedia vyjadriť (< 64 roč.-10,2 %; > 80 rok.- 21,3 %). Bližšie uvedené odpovede podľa veku prezentujeme v tabuľke č. 16.

Tab. č. 16 Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov

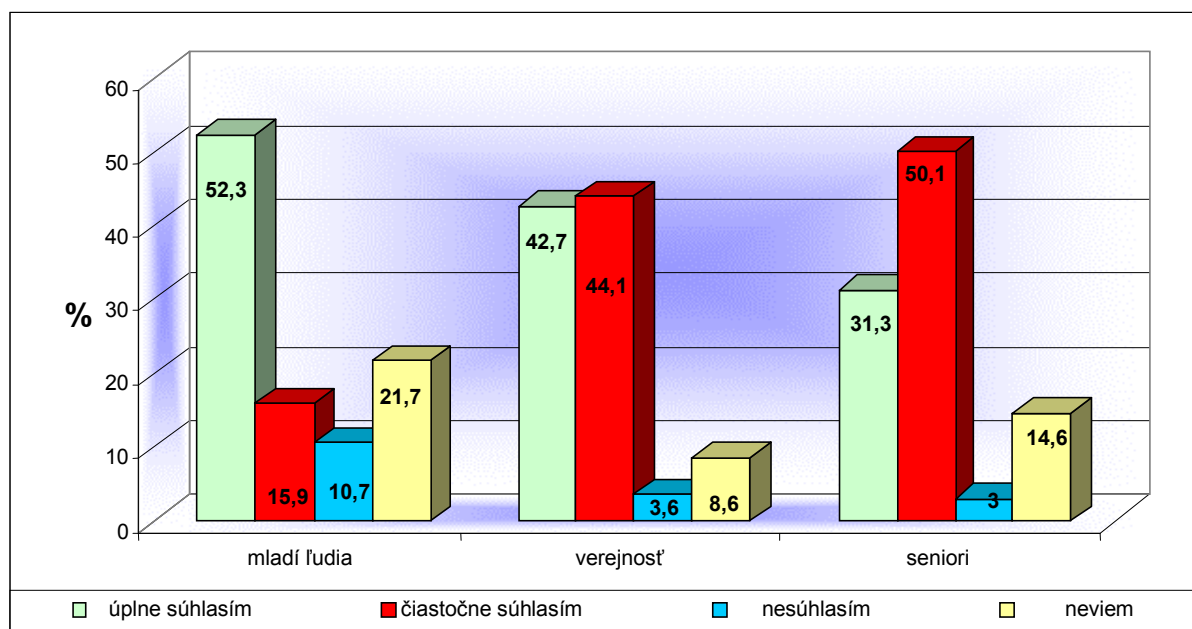
		Vekové skupiny					Spolu
		< 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	> 80	
čiasťočne súhlasím	Počet	113	366	293	168	169	1109
	%	55,1	60,7	48,8	45,7	43,3	51,2
úplne súhlasím	Počet	65	168	205	122	121	681
	%	31,7	27,9	34,2	33,2	31,0	31,4
nesúhlasím	Počet	6	13	13	15	17	64
	%	2,9	2,2	2,2	4,1	4,4	3,0
neviem sa vyjadriť	Počet	21	56	89	63	83	312
	%	10,2	9,3	14,8	17,1	21,3	14,4
Spolu	Počet	205	603	600	368	390	2166
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Hodnotenie toto tvrdenie mladými ľuďmi, verejnosťou a seniori uvádzame v nasledujúcej tabuľke č. 17 a grafe č. 5. Mladí ľudia častejšie ako staršia populácia zastávajú tento názor, i keď i v tomto súbore 21,7 % žiakov resp. študentov s nevedelo vyjadriť k tejto otázke.

Tab. č. 17 Vypelost' spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov

Súbor	úplne súhlasím		čiastočne súhlasím		nesúhlasím		neviem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mladí ľudia	2699	52,3	820	15,9	554	10,7	1088	21,7
verejnosť	1072	42,7	1108	44,1	90	3,6	216	8,6
seniori	780	31,3	1251	50,1	75	3	364	14,6

Graf č. 5. Vypelost' spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov

Zdroj: RÚVZ Trenčín

„Akými oblasťami života seniorov by sa podľa Vás mala naša spoločnosť viac zaoberať? - bola jedna z posledných otázok položená seniorom. Na uvedenú otázku odpovedali takmer všetci seniori. Odpovede sú prakticky rovnaké ako v prípade otázky v čom by mohla byť prospešná Rada pre seniorov. Na prvé miesto seniori kladú zlepšenie poskytovania zdravotnej starostlivosti, zlepšenie situácie v sociálnej oblasti. Nemenej významný je názor mnohých seniorov o prejavovaní väčšej úcty a pochopenia seniorom verejnosťou ale najmä mladou generáciou. To podľa ich názoru je potrebné realizovať nie len prostredníctvom médií, ale aj v rodine, škole na pracoviskách.

2. Súbor žiakov a študentov – základné údaje

Charakteristika súboru

Súbor tvorilo 5169 osôb prevažne chlapcov, resp. mladých mužov, konkrétne 2696 (52,16 %). Dievčat bolo 2424, čo je 47 %. Svoje pohlavie neuviedlo 41 osôb (1,9 %). Vo verbálnom vyjadrení tento súbor budeme označovať za súbor žiakov.

Vek respondentov

Pohybuje sa v rozpätí 13 – 18 rokov fyzického veku, 61 (1,2 %) žiakov svoj vek neuviedlo. Vekovú skupinu do 15 rokov teda tvorilo 2369 (46,3 %) žiakov s prevahou dievčat - 1231 (50,8 %). Žiakov chlapcov v tomto veku bolo 1138 (42,2 %). Veková skupina nad 15 rokov bola celkovo zastúpená v 53,7 % (2751) s prevahou chlapcov – 57,8 % (1558 osôb).

Školská dochádzka

Podľa školskej dochádzky najpočetnejšiu skupinu tvoria žiaci základných škôl (2481-48,5%), nasledujú študenti stredných škôl s maturitou (1523 – 29,8 %) a najmenej je stredoškôlakov bez maturity (1113 – 21,8 %)- vid'. tabuľka č. 18.

Tab. č. 18 Školská dochádzka podľa pohlavia

			Pohlavie		Spolu
			muž	žena	
navštevovaná škola	ZŠ	Počet	1210	1279	2489
		%	44,7	52,6	48,4
	SŠ	Počet	675	448	1123
		%	24,9	18,4	21,8
	SŠ s maturitou	Počet	824	705	1529
		%	30,4	29,0	29,7
Spolu		Počet	2709	2432	5141
		%	100,0	100,0	100,0

Bydlisko

Zastúpenie žiakov podľa miesta bydliska je v 54 % (2766 žiakov) na vidieku, v mestách žije 2360 žiakov, čo je 46,0 % z celkového počtu. Miesto bydliska neuviedlo 35 žiakov (0,7 %).

2.1. Výsledky - Žiaci a študenti

2.1.1. Ako žiaci poznajú a vnímajú seniorov

Žiakom sme položili štyri otázky, ktoré zneli nasledovne. „*Ked' sa povie slovo „senior“, koho si predstavíš?*“ Otázkou sme chceli zistiť u žiakov resp. študentov slovné vyjadrenie. Najčastejšími odpoveďami bolo, že ide o starého resp. staršieho človeka, to sa domnieva 64,0 % mladých v 12,7 % mladí uvádzajú, že pod slovom senior si predstavujú babku či dedka. Asi 10,0 % študentov na otázku odpovedalo uvedením číselnej hodnoty.

„*Od koľkých rokov považuješ ľudí za starých?*“. Respondenti mali uviesť fyzický vek číslom. Na túto otázku neodpovedalo 35 (0,7 %) žiakov. Variačné rozpätie uvádzaného veku, v ktorom je človek podľa vyjadrenia mladých ľudí starý je od 45 až viac ako 75 rokov, bolo dané v 8 vekovo špecifických skupinách. Najčastejšou odpoveďou bola skupina 60 – 64 ročný, ktorú uviedlo 39,5 % respondentov. Druhou v poradí bola veková skupina 50 – 54 ročný (24,3 %). Približne 4,7 % žiakov bez rozdielu veku, pohlavia a školskej dochádzky sa domnieva, že starým človekom je osoba mladšia ako 45 rokov fyzického veku. Ako vnímajú vek starých ľudí dievčatá a chlapci uvádzame na tabuľke č. 19.

Tab. č. 19 Od koľkých rokov považuješ ľudí za starých

		Pohlavie		Spolu
		muž	žena	
< 45	Počet	147	95	242
	%	5,5	3,9	4,7
45 - 49	Počet	69	68	137
	%	2,6	2,8	2,7
50 - 54	Počet	643	600	1243
	%	23,9	24,7	24,3
55 - 59	Počet	286	234	520
	%	10,6	9,6	10,2
60 - 64	Počet	1040	983	2023
	%	38,6	40,5	39,5
65 - 69	Počet	233	215	448
	%	8,6	8,9	8,7
70 - 74	Počet	200	173	373
	%	7,4	7,1	7,3
> 75	Počet	77	59	136
	%	2,9	2,4	2,7
Spolu	Počet	2695	2427	5122
	%	100,0	100,0	100,0

„*Koľko seniorov, ktorých poznáte menom pracuje na plný úväzok?*“. Na uvedenú otázku neodpovedalo 1676 respondentov (32,5 %). Zo študentov, ktorí odpovedali, až 54,3 % nepozná žiadneho seniora. Jedného resp. dvoch pozná 27,2 % (947 odpovedajúcich). Ide predovšetkým o mladých ľudí – viac dievčat žijúcich v mestách, vo veku do 15 rokov, navštevujúcich strednú školu.

„*Koľko seniorov, ktorých poznáte menom pracuje na čiastočný úväzok?*“

Na otázku neodpovedalo 1568 (30,4 %) mladých ľudí. Z tých čo odpovedali, poznajú jedného resp. dvoch seniorov v 38,5 % (čo je 1382 osôb). Nikoho nepozná až 44,6 % opýtaných žiakov. V 9,1 % dievčat pozná vo svojom okolí 3 až 4 osoby pracujúce na

čiasťočný úvazok. V porovnaní s ostatnou verejnosťou žiaci nie moc dobre poznajú seniorov vo svojom okolí, o čom vypovedá tabuľka č. 20.

Tab. č. 20 Ako žiaci a verejnosť poznajú seniorov vo svojom okolí

Aktivity seniorov	Žiaci				Verejnosť			
	Podiel respondentov, ktorí poznajú aspoň jedného aktívneho seniora		Podiel respondentov, ktorí nepoznajú žiadneho aktívneho seniora		Absolútny počet respondentov, ktorí poznajú aspoň jedného aktívneho seniora		Absolútny počet respondentov, ktorí nepoznajú žiadneho aktívneho seniora	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Pracuje na plný úvazok	947	27,2	1887	54,4	580	31,3	625	33,8
Pracuje na čiastočný úvazok	1382	38,2	1604	44,6	756	41,2	594	32,4
Stará sa o rodinného príbuzného	1189	34,4	1783	51,5	757	43,1	676	38,5
Je verejne činný	-	-	-	-	502	31,2	851	52,9
Nemá vo voľnom čase čo robiť	-	-	-	-	276	17,7	1024	65,6

Na uvedené otázky značná časť respondentov (verejnosti) neodpovedala – od 26,0 % do 37,8 %). Tento fakt naznačuje, že vedomosti o starých ľuďoch zo strany verejnosti nie sú značné, to znamená, že sa verejnosť nie dostatočne so seniormi stretáva. Podiel odpovedí o senioroch, ktorí nemajú vo svojom voľnom čase čo robiť, je pomerne nízky (17,7 %). Opačne možno konštatovať, že viac ako 65,6 % seniorov v okolí respondentov je určitým spôsobom aktívnych.

„Myslíte si, že by sa seniori mali viac zapájať do verejného života než doteraz?“. Na jednoznačne znejúcu otázku neodpovedalo iba 0,6 % mladých ľudí, ostatní (viac ako polovica respondentov) využili v otázke celú škálu možných odpovedí. Významne však prevláda „opatrný“ názor, že seniori by sa asi mali zapájať do verejného života – určite by pomohli (50,7 %), s určitosťou to tvrdí 12,9 % žiakov. S určitosťou, že nie, sa vyjadrilo 11,8 % opýtaných.

Analýza triedených znakov podľa pohlavia, miesta bydliska, mladšej a staršej vekovej skupiny mladých ľudí ani navštevujúci typ školy nevykazovala žiadne štatistické rozdiely. Odpovede žiakov podľa veku prezentujeme v tabuľke č. 21.

Tab. č. 21 Myslíte si, že by sa seniori mali viac zapájať do verejného života než doteraz

		vekové skupiny		Spolu
		< 15	=>15	
určite áno	Počet	284	373	657
	%	12,1	13,6	12,9
asi áno, niektorí by pomohli	Počet	1203	1378	2581
	%	51,1	50,3	50,7
skôr nie, nie je to potrebné	Počet	593	661	1254
	%	25,2	24,1	24,6
určite nie	Počet	274	328	602
	%	11,6	12,0	11,8
Spolu	Počet	2354	2740	5094
	%	100,0	100,0	100,0

„Myslíte si, že seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti?“ a ďalšiu „Seniori by mali robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ?“ Na prvú otázku neodpovedalo 5,0 % žiakov. Z tých čo odpovedali (n=4903) viac ako polovica – 53,7 % žiakov vyjadruje súhlas, že seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti. Myslia si to tak žiaci základných ako aj stredných škôl rovnako, tak dievčatá ako chlapci, skôr žijúci na vidieku ako v mestách (vidiek – 55,5 %, mesto – 51,4%). Žiaci stredných škôl bez maturity by skôr ako tí ostatní (ZŠ a SŠ s maturitou) videli seniorov oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti. Odpovede na druhú otázku korelujú s prvou. Seniori by mali robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ si myslí 42,4 % žiakov. Ide pravdepodobne o tých čo na predošlú otázku odpovedali negatívne. Porovnanie odpovedí žiakov a verejnosti na obe predchádzajúce otázky uvádzame vo vyhodnotení súboru verejnosť.

S otázkou o oddychovaní a nemiešaní sa seniorov do verejného života, ako aj o výdatnejšej pomoci seniorov súvisí ďalšia otázka položená respondentom v nasledujúcom znení: „Myslíte si, že seniori by mali pomáhať len v rodine, ale nie vo verejnom živote?“ Svoj súhlas pre angažovanie sa seniorov vo verejnom živote, ako len v rodine, vyjadrujú žiaci v 46,1 %. Myslia si to viac chlapci ako dievčatá (49,5 % chlapci; 42,3 % dievčatá), prevažne so stredoškolským vzdelaním bez maturity (viď. tabuľka č. 22).

Tab. č. 22 Myslíte si, že seniori by mali pomáhať len v rodine, ale nie vo verejnom živote

		Navštevovaná škola			Spolu	
		ZŠ	SŠ	SŠ s maturitou		
úplne súhlasím	Počet	415	199	221	835	
	%	17,5	18,4	15,4	17,1	
čiastočne súhlasím	Počet	667	359	392	1418	
	%	28,1	33,2	27,3	29,0	
skôr nesúhlasím	Počet	892	338	569	1799	
	%	37,6	31,3	39,6	36,8	
úplne nesúhlasím	Počet	397	185	256	838	
	%	16,7	17,1	17,8	17,1	
Spolu		Počet	2371	1081	1438	4890
		%	100,0	100,0	100,0	100,0

Ich angažovanosť vidia aj napríklad pri organizovaní voľného času detí alebo ako „dopravnú políciu na prechodoch pre chodcov“. Približne 57,0 % žiakov je za, i keď miernejšie v 34,73 % sa vyjadrujú opatrnejším, čiastočným súhlasom. Triedenie odpovedí podľa sledovaných znakov nebolo významné. Zaujímalo nás v tejto súvislosti aj názor verejnosti, či si žiaci „myslia, že seniori v ich okolí majú o zapojenie sa do verejných aktivít vôbec záujem?“. O tom, či si žiaci myslia, že seniori v ich okolí vôbec **majú záujem o zapojenie sa do verejného života** sme sa pýtali v nasledujúcej otázke uvedeného znenia. Odpoveď, že väčšina seniorov áno, vyjadruje len 11,1 % opýtaných skôr chlapcov ako dievčat (viď. tabuľka č. 23). Viac dievčat vyjadruje opačný názor, že len málokto senior má záujem o zapojenie sa do verejných aktivít. Jedná sa prevažne o žiakov základných škôl.

Tab. č. 23 Myslia, že seniori v ich okolí majú o zapojenie sa do verejných aktivít vôbec záujem

		Pohlavie		Spolu
		muž	žena	
väčšina seniorov áno	Počet	342	225	567
	%	12,7	9,3	11,1
niektorí áno	Počet	1107	986	2093
	%	41,0	40,6	40,8
len málokto z nich	Počet	700	769	1469
	%	25,9	31,7	28,6
skoro žiadny nemá záujem	Počet	179	143	322
	%	6,6	5,9	6,3
neviem	Počet	374	305	679
	%	13,8	12,6	13,2
Spolu	Počet	2702	2428	5130
	%	100,0	100,0	100,0

Na otázku *či mladí ľudia poznajú konkrétne prípady uplatnenia seniorov v rôznych záujmových združeniach, nadáciách atď.* odpovedali všetci. V 82 % opýtaných poznajú takýchto seniorov. Ide skôr o chlapcov (52,1 %) ako dievčatá, vo veku viac ako 15 rokov, navštevujúcich prevažne základné školy, viac žijúcich na vidieku (52,2 %).

Nepriamo s touto otázkou súvisí ďalšia: *„Sú vo vašom meste alebo obci nejaké možnosti pre stretávanie sa seniorov a využívanie ich voľného času ?“*. Na túto otázku odpovedalo 99,1 % opýtaných. Menej ako polovica, čiže 47,8 % mladých ľudí sa vyjadrilo, že áno, 17,2 % nie a až 35,0 % nevie o takýchto možnostiach pre seniorov. Pričom najčastejšie sa vyjadrili resp. odpovedali záporne chlapci (54,0 %), podľa bydliska skôr žijúci na vidieku (53,3 %) čo svedčí o tom, že uvedených príležitostí pre seniorov na vidieku je menej ako v mestských aglomeráciách. Pokiaľ ide o školskú dochádzku situáciu okolo seba lepšie poznajú žiaci základných škôl ako žiaci stredných škôl. Až 46,6 % žiakov základných škôl pozná možnosti pre stretávanie sa seniorov a využívanie ich voľného času oproti 22,6 % stredoškolákov a 30,7 % stredoškolákov s maturitou.

Na otázku: *„Počuli ste niekedy o tom, že v niektorých obciach/ mestách existuje Rada seniorov?“*, neodpovedalo 171 (3,3 %) žiakov. Nikdy o nich nepočulo 3260, čo je 65,3 % žiakov, niečo o nich počula tretina z nich. Radu seniorov pozná len 308 (6,2 %) žiakov prekvapivo žijúcich skôr na vidieku – 57,8 % oproti mestu – 42,2 %, skôr žiaci základných škôl. Avšak na otázku zisťovania názvu, *v akom smere by Rada seniorov mohla byť prospešná*, až 67,0 % žiakov odpovedalo, že nevie, neodpovedalo 20,8 % z nich. Kladne odpovedalo len 625 žiakov, čo je 12,1 %, prevažne chlapcov (54,4 %) oproti dievčatám, vo viac ako polovici žijúcich v mestách (56,0 %).

Rozprávanie o tom čo kedysi bolo, počúva rado 72,7 % žiakov z 5002 odpovedajúcich. Na uvedenú otázku neodpovedalo 159 (3,1 %) žiakov. Prekvapivo skôr ide o chlapcov ako dievčatá (52,2 % chlapcov ku 47,8 % dievčat), v 55,6 % žijúcich na vidieku, navštevujúcich v 47,1% základné školy.

Ďalšia z otázok smerovala k častejšiemu či tesnejšiemu kontaktu mladých ľudí so seniormi s obsahom: *„Chcel/a by si spolupracovať so seniormi v nejakom záujmovom krúžku, dobrovoľnej činnosti ?“*. I keď rozprávanie o tom, čo kedysi bolo, počúva rado 72,7 % žiakov, spolupracovať so seniormi by určite chcelo len 4,7 % z nich. Možnosť súhlasu vyjadrilo 25,2 % žiakov. Približne jedna tretina žiakov sa vyjadrila s určitosťou, že by určite nechceli spolupracovať so seniormi v nejakom záujmovom krúžku, či dobrovoľnej organizácii. Medzi deťmi, resp. mladými ľuďmi žijúcimi v mestách a na vidieku sme nezistili

štatistické rozdiely v odpovediach. Častejšie vyjadrujú svoj súhlas žiaci stredných škôl s maturitou oproti žiakom základných škôl i stredných škôl bez maturity. Vyjadrenia podľa pohlavia prezentuje nasledujúca tabuľka č. 24.

Tab. č. 24 Chcel/a by si spolupracovať so seniormi v nejakom záujmovom krúžku, dobrovoľnej činnosti

			Pohlavie		Spolu
			muž	žena	
Chcel by si spolupracovať so seniormi v nejakom záujmovom krúžku, dobrovoľníckej činnosti	určite áno	Počet	111	94	205
		%	4,8	4,5	4,7
	možno áno	Počet	570	528	1098
		%	24,9	25,5	25,2
	skôr nie	Počet	792	842	1634
		%	34,6	40,7	37,5
	určite nie	Počet	819	605	1424
		%	35,7	29,2	32,7
Spolu		Počet	2292	2069	4361
		%	100,0	100,0	100,0

Z 2357 žiakov vo veku do 16 rokov by si vedelo predstaviť svoju spoluprácu so seniormi 25,0 % z nich u starších žiakov nad 16 rokov je to 34,0 %. V oboch skupinách žiakov na prvom mieste stojí spolupráca v charite potom záhradkárčenie, na treťom mieste je to kultúra a umenie.

Názor na pracujúcich dôchodcov vyjadrený v otázke: „*Myslíš si, že je správne, že niektorí starší ľudia – dôchodcovia poberajú dôchodok a ešte pri tom pracujú?*“ vyjadrili všetci oslovení žiaci a len v 7,9 % nevedeli zaujať stanovisko k tejto otázke. S poberaním dôchodku popri práci určite súhlasí 36,2 % žiakov, 28,9 % opýtaných vyjadruje názor, že možno áno. Približne jedna tretina sa vyjadrila nesúhlasne. Tí čo súhlasia, sú väčšinou chlapci, žijúci na vidieku a navštevujúci základné školy. Analýzou kladných a záporných odpovedí na uvedenú otázku z pohľadu navštevovaného typu školy neboli zistené štatistické rozdiely. V priemere v 70,0 % na všetkých sledovaných školách bola kladná odpoveď na otázku.

„*Ak je starý človek zamestnaný, berie prácu iným?*“ podobná otázka, ako predošlá bola položená taktiež žiakom. Asi polovica 52,6 % žiakov vyjadruje svoj súhlas (25,0 % úplne súhlasí, 27,6 % čiastočne súhlasí). Chlapci vyjadrujú svoj častejší súhlas ako dievčatá. Vyjadrenia žiakov podľa navštevovanej školy prezentujeme na nasledujúcej tabuľke č. 25.

Tab. č. 25 Ak je starý človek zamestnaný, berie prácu iným

			Navštevovaná škola			Spolu
			ZŠ	SŠ	SŠ s maturitou	
	úplne súhlasím	Počet	571	324	364	1259
		%	24,0	29,8	25,2	25,6
	čiastočne súhlasím	Počet	614	291	418	1323
		%	25,8	26,8	28,9	26,9
	skôr nesúhlasím	Počet	744	286	455	1485
		%	31,3	26,3	31,5	30,2
	úplne nesúhlasím	Počet	451	185	209	845
		%	18,9	17,0	14,5	17,2
Spolu		Počet	2380	1086	1446	4912
		%	100,0	100,0	100,0	100,0

2.1.2. Skúsenosti žiakov so seniormi

Skúsenosti mladých ľudí so seniorom sme zisťovali položením dvoch otázok. Prvá znela: „Aké sú tvoje celkové skúsenosti so seniorom?“ a druhá: „Mal/a si niekedy konflikt alebo hádku so starým človekom?“. Na prvú otázku neodpovedalo 54 detí, čo je 1,0 % z celkového počtu. Na druhú otázku neodpovedalo iba 17 detí (0,3 %). Skúsenosti so seniormi majú mladí ľudia skôr pozitívne, až 55,9 % ich považuje za prevažne dobré či skôr dobré. V 41,7 % žiaci udávajú dobré aj zlé skúsenosti. Výlučne zlé skúsenosti so seniormi má len 2,5 % opýtaných detí. Avšak hádku či konflikt so seniorom udáva až 62,2 % detí a 17,0 % z nich si na takúto udalosť nepamätá.

2.1.3. Spoločnosť a seniori

„Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov“. Aj takúto otázku sme položili našim žiakom. K otázke sa nevedelo vyjadriť 21,1 % žiakov, úplne súhlasí 15,9 % a čiastočne súhlasí 52,3 %. Nesúhlas vyjadrilo 10,7 % z 5156 žiakov, žijúcich prevažne na vidieku (54,4 %), vo veku nad 15 rokov.

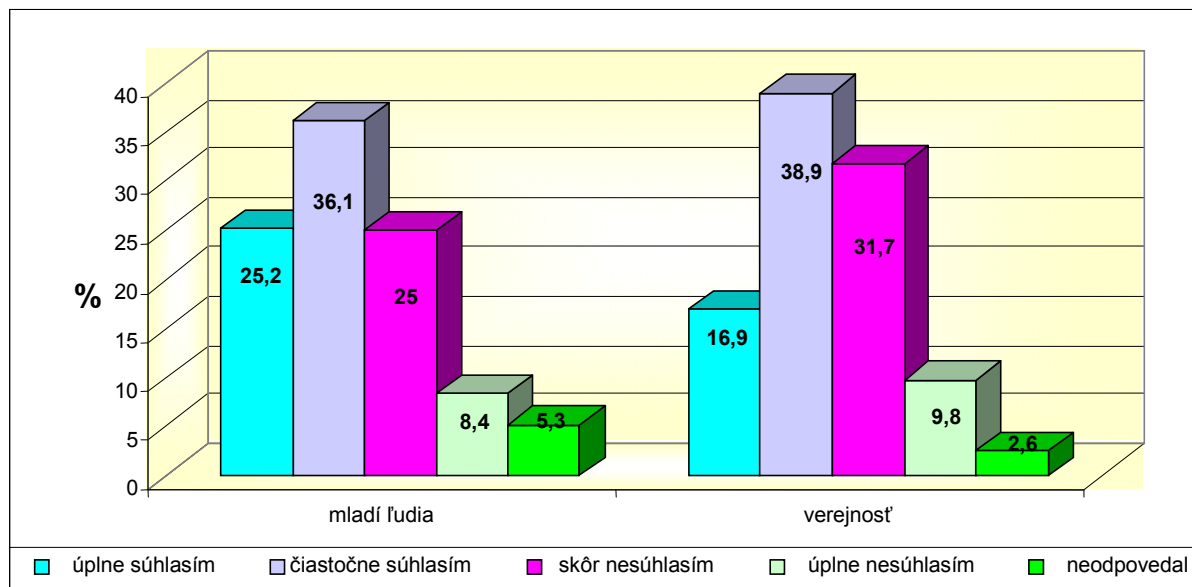
S uvedenou otázkou korešpondujú i ďalšie dve otázky. Prvá: „Súčasná spoločnosť si starých ľudí neváží?“ a druhá: „Naša spoločnosť robí pre starých ľudí dosť?“. Odpovede žiakov boli nasledovné. Prvá otázka - úplne resp. čiastočne súhlasí až 64,0 % žiakov, úplný nesúhlas vyjadrilo 5,0 % z celkového počtu 2446 odpovedajúcich žiakov. Na druhú otázku, či naša spoločnosť robí pre seniorov dosť, prevažuje nesúhlasný postoj žiakov. Až v 55,2 % sa domnievajú, že nie.

V spoločnosti sa často hovorí i o tom, že uplatnenie každého z nás závisí predovšetkým na nás samých. Aj takúto otázku sme položili respondentom v znení: „V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka záleží len na ňom?“. Analýza odpovedí ukázala, že 64,6 % žiakov s otázkou súhlasí, úplný nesúhlas vyjadrilo 8,9 % žiakov, skôr dievčat ako chlapcov, žijúcich na vidieku vo veku viac ako 15 rokov a študujúcich na stredných školách bez maturity. Prehľad odpovedí žiakov podľa veku prezentujeme v tabuľke č. 26. Porovnanie odpovedí na uvedenú otázku u žiakov a verejnosti uvádzame na grafe č. 6.

Tab. č. 26 V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka záleží len na ňom

		Vekové skupiny		Spolu	
		< 15	=>15		
	úplne súhlasím	Počet	586	705	1291
		%	26,1	27,1	26,6
	čiastočne súhlasím	Počet	893	952	1845
		%	39,7	36,6	38,0
	skôr nesúhlasím	Počet	595	692	1287
		%	26,5	26,6	26,5
	úplne nesúhlasím	Počet	175	252	427
		%	7,8	9,7	8,8
Spolu		Počet	2249	2601	4850
		%	100,0	100,0	100,0

Graf č. 6 V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka záleží len na ňom

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Seniorom a starším ľuďom patrí úcta, pochopenie. Sú to hodnoty, ktoré platia už od dávna v našej spoločnosti. Je to ale tak? Opýtali sme sa žiakov priamo otázkou – „*Starí ľudia si zaslúžia vždy úctu*“ a „*Starší ľudia potrebujú pochopenie a trpezlivosť*“. Podľa 89,4 % žiakov si seniori zaslúžia úctu až v 94,2 % pochopenie a trpezlivosť. Nesúhlas vyjadrilo 3,2 % úcte a 2,0 % pochopeniu a trpezlivosti. Ide predovšetkým o chlapcov žijúcich na vidieku navštevujúcich základnú školu.

Úctu k starším vyjadrujeme i v bežnom živote. Malo by byť samozrejmé, že v dopravných prostriedkoch uvoľníme miesto starším osobám. Aj toto bola otázka pre žiakov. To, že by sme mali starších ľudí vo verejnej doprave pustiť sadnúť bez vyzvania si s určitou mysli 63,3 % žiakov, čiastočne súhlasí 25,6 % žiakov. Nesúhlas je vyjadrený 4,1 % žiakov predovšetkým chlapcov. Ak odpovede žiakov porovnáme s odpoveďami verejnosti, so staršími a skúsenejšími osobami vidíme, že absolútny súhlas verejnosť vyjadruje v omnoho vyššom percente – 83,4 %.

Často počujeme, že starí ľudia mladým nerozumejú, majú nepochopiteľné názory. ***Starí ľudia mladým nerozumejú*** ale aj *nechcú rozumieť* potvrdilo v súbore žiakov 81,8 % žiakov. S tým, že seniori majú nepochopiteľné názory súhlasí 88,8 % opýtaných. Triedenie odpovedí na predložené tri otázky podľa sledovaných znakov neboli významné. Aj tu sa prejavilo, čo sme uviedli o starších a skúsenejších osobách verejnosti.

2.1.4. Seniori a sociálne prostredie

Vnímanie seniorov je značne ovplyvňované tým, ako často sa mladí ľudia resp. ostatná populácia s nimi stretáva. Preto sme zisťovali frekvenciu stretnutí opýtaných žiakov so seniormi na rôznych miestach. Nejde však len o stretnutie náhodné, ale také, kde mladí prehodia so seniormi pár slov napr. na ulici, v obchodoch, dopravných prostriedkoch, vo vlastnej ale aj širšej rodine, na pracovisku a iných spoločenských zariadeniach ako je napr. kino, divadlo a pod.

Frekvenciu stretnutí mali respondenti vyjadriť jednou možnosťou zo škály 4, a to: stretnutie skoro denne, najmenej 1x za týždeň, 1x za 14 dní, vôbec nie (tab. č. 27).

Tab. č. 27 Ako často sa stretávate so seniormi na rôznych miestach, tak, že s nimi aj niečo málo prehovoríte ?

Početnosť stretnutí	skoro denne		najmenej 1x za týždeň		1x za 14 dní		vôbec nie		neodpovedal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
stretnutie na ulici	3054	63,5	940	19,5	494	10,3	325	6,8	362	7
stretnutie v obchodoch	2059	43,6	1483	31,4	719	15,2	462	9,8	452	8,8
v dopravných prostriedk.	1649	36,1	1049	23	998	21,9	871	19,1	606	11,7
vo vlastnej domácnosti	1844	41,0	977	21,7	707	25,7	972	21,6	673	13
v širšej rodine /príbuzní	1410	30,3	1480	31,8	1362	29,3	395	8,5	527	10,2
stretnutie na pracovisku	1067	26,4	672	16,6	573	14,2	1737	42,9	1123	21,8
v kine, divadle, a pod.	242	6,2	250	6,4	840	21,7	2547	65,7	1292	25

Z údajov v tabuľke je zrejmé, že najviac respondentov odpovedá, že skoro denne sa stretávajú so seniormi na ulici, v obchodoch ale i vo vlastnej domácnosti. Dost' často, najmenej 1x za týždeň, sa stretávajú v širšej rodine. Málo až skoro vôbec sa žiaci so seniormi nestretávajú v spoločenských zariadeniach. Ďalej na druhom mieste sa žiaci vôbec nestretávajú so seniormi na pracovisku (42,9 %), čo svedčí o tom, že v pedagogickom zbore či na škole nie sú zamestnané staršie osoby. Je však otázne v akom veku žiaci považujú svojich učiteľov za starých resp. starších. Je aj zrejmé, že tam kde chodia mladí (kino, divadlo), nechodievajú často seniormi. Možno však predpokladať, že na uvedené miesta nechodia i mladí ľudia, nakoľko na danú otázku stretnutí v spoločenských zariadeniach, neodpovedalo najviac žiakov zo všetkých možností – 25,0 %.

Na základe frekvencie odpovedí môžeme zostaviť poradie miest, kde sa žiaci stretávajú so seniormi často a prehodia pár slov:

1. na ulici – 63,5 %
2. v obchode – 43,6 %
3. vo vlastnej domácnosti – 41,0 %
4. v dopravných prostriedkoch – 36,1 %
5. v širšej rodine – príbuzní – 30,3 %
6. na pracovisku – 26,4 %
7. v kine, divadle a pod. – 6,2 %

I keď bežnejší styk žiakov so seniormi je na ulici, z hľadiska intenzity a vytvárania vzťahov je významný vzťah a stretnutie vo vlastnej rodine. Denný kontakt vo vlastnej domácnosti uvádzajú skôr žiaci žijúci na vidieku, oproti žiakom žijúcich v mestách – 63,5 % verzus 36,4 %. Je pravdepodobné, že na vidieku je častejšie bývanie viacerých generácií rodinných príslušníkov na jednom mieste alebo v tesnej blízkosti.

Pri ďalšej analýze frekvencie stretnutí žiakov so seniormi paradoxne až 65 % detí bývajúcich v mestách sa vôbec nestretáva so seniormi na ulici a 57,0 % v dopravných prostriedkoch. Ide prevažne o deti navštevujúce základné školy čo evokuje, že pravdepodobne značná časť detí je do a zo školy vozená autom svojimi rodičmi.

Celkove získané údaje prezrádzajú, že sa mladí ľudia so seniormi intenzívnejšie nestretávajú. Tieto poznatky o nie príliš častom styku mladých ľudí so seniormi súvisia zrejme s ich nie príliš hlbokými vedomosťami života seniorov.

Tab. č. 28 Celkový pohľad žiakov na seniorov

Prosím ku každej otázke pridelíte jeden hodnotiaci znak od škály 1 až 4, kedy sú čísla :

- 1 úplne súhlasím;
- 2 čiastočne súhlasím;
- 3 skôr nesúhlasím;
- 4 úplne nesúhlasím,
- 5 neodpovedal

P.č.	Znenie otázky	1		2		3		4		5	
		Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs	%	Abs	%
1.	Starší ľudia potrebujú pochopenie a trpezlivosť	2675	53,9	2004	40,3	189	3,8	99	2	208	4
2.	Väčšina starších ľudí má nemoderné názory	2388	48,1	2022	40,7	365	7,4	188	3,8	212	4,1
3.	Vo verejnej doprave by sme mali st. ľudí pustiť sadnúť bez vyzvania	3129	63,3	1263	25,5	353	7,1	201	4,1	229	4,4
4.	Starí ľudia mladým ľuďom nerozumejú	1850	37,4	2199	44,4	719	14,5	183	3,7	224	4,3
5.	Súčasná spoločnosť si starých ľudí neváži	1280	26	2224	45,1	1147	23,3	277	5,6	247	4,8
6.	Starí ľudia si vždy zaslúžia úctu	2450	49,8	1949	39,6	365	7,4	159	3,2	252	4,9
7.	Starší ľudia nám mladým nechcú rozumieť	1309	26,7	1744	35,6	1405	28,7	443	9	273	5,3
8.	V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka záleží len na ňom	1298	26,6	1861	38,1	1292	26,4	434	8,9	290	5,6
9.	Ak je starý človek zamestnaný berie prácu mladým	1265	25,7	1325	26,9	1488	30,2	848	17,2	249	4,8
10.	Naša spoločnosť robí pre starých ľudí dost	932	19,1	1941	39,7	1529	31,3	482	9,9	291	5,6
11.	Seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti	1173	23,9	1464	29,8	1644	33,4	636	12,9	258	5
12.	Seniori by mohli robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ	508	10,4	1559	31,9	2109	43,2	706	14,5	293	5,7
13.	Nerozlišujem medzi starými a mladými ľuďmi	792	16,3	1388	28,5	1508	31	1175	24,2	312	6
14.	Seniori by mali pomáhať len v rodine, ale nie vo verejnom živote	842	17,2	1419	28,9	1802	36,7	841	17,1	271	5,3
15.	Seniori by mohli pomáhať pri organizovaní voľného času detí napr. ako "dopravná polícia" na prechodoch pred školou	1091	22,2	1704	34,7	1247	25,4	863	17,6	270	5,2
16.	Seniori v domovoch dôchodcov by uvítali dobrovoľnícku prácu mladých ľudí	1701	34,7	2130	43,5	714	14,6	353	7,2	277	5,4

3. Súbor širokej verejnosti – základné údaje

Charakteristika súboru

Súbor verejnosti tvorilo 2500 osôb (podľa počtu analyzovaných dotazníkov), z toho 3x viac bolo žien ako mužov. Ženy tvorili 73,6 % (n=1840) a muži 26,4 % (n=660) podiel z celkového počtu verejnosti.

Podľa veku najpočetnejšiu skupinu tvorili osoby mladšie ako 35 ročné (33,2 %). Skupina do 44 rokov a od 45 do 54 bola prakticky rovnaká čo do počtu – 27,0 %. Súbor verejnosti podľa veku a pohlavia prezentujeme v tabuľke č. 29.

Tab. č. 29 Súbor verejnosti podľa veku a pohlavia

			Pohlavie		Spolu
			muž	žena	
vekové skupiny	< 35	Počet	239	580	819
		%	36,5	32,0	33,2
	35 - 44	Počet	177	489	666
		%	27,1	27,0	27,0
	45 - 54	Počet	152	529	681
		%	23,2	29,2	27,6
	=> 55	Počet	86	212	298
		%	13,1	11,7	12,1
Spolu		Počet	654	1810	2464
		%	100,0	100,0	100,0

Podľa miesta bydliska 68,1 % verejnosti (n=1674) žije v mestách a 31,9 % (n=782) na vidieku. Najpočetnejšiu skupinu z hľadiska dosiahnutého vzdelania tvoria osoby so stredoškolským vzdelaním s maturitou (45,6 %), viac ženy ako muži, ďalej nasledujú osoby so stredoškolským vzdelaním (40,7 %). Len 3,0 % osôb je so základným vzdelaním. Respondenti v 64,6 % uvádzajú svoj rodinný stav – ženatý, vydatá, v 23,5 % slobodný/á. Slobodných je viac mužov ako žien. Ovdovelých osôb v súbore je len 65 osôb, prevažne žien (n=56).

3.1. Výsledky – Široká verejnosť

„*Keď sa povie slovo „seniori“, koho si predstavíš?*“. Na uvedenú otázku sme žiadali slovné vyjadrenie, ale niektorí respondenti uviedli aj číselnú hodnotu, ktorá by podľa nich mala charakterizovať seniora. Starý človek bola najčastejšia odpoveď – 26,4 % nasledovala charakteristika dôchodca – 23,2 %. V číselnom vyjadrení uviedlo 4,9 % respondentov, že ide o osobu 60 a viac ročnú.

„*Od koľkých rokov považujú ľudí za starých?*“. Variačné rozpätie odpovedí sa pohybovalo od menej ako 55 rokov a viac ako 80 rokov. Viac ako tretina verejnosti za starého človeka považuje 70-74 ročnú osobu; na druhom mieste osobu 60-64 ročnú – v 26,8 %. Len veľmi nízke percento opýtaných (2,1 %) za starého človeka považuje osobu menej ako 55 ročnú. Ako sme predpokladali, myslia si to predovšetkým respondenti vo veku menej ako 55 rokov. Ak porovnáваме odpovede verejnosti a žiakov, tak žiaci považujú ľudí za starých o jednu dekádu nižšie ako verejnosť.

3.1.1. Skúsenosti so seniormi

Skúsenosti verejnosti so seniormi sme zisťovali, v dvoch otázkach. Prvou: „*Aké sú Vaše celkové skúsenosti so seniormi?*“, druhou: „*Mali ste niekedy konflikt alebo hádku so starým človekom?*“. Na otázky odpovedalo 2496 osôb. Prevažne dobré skúsenosti so seniormi uviedlo 41,1 % respondentov verejnosti, v jednej tretine uvádzajú skúsenosti dobré aj zlé a skôr zlé len vo veľmi malom percente – 0,7 %, čo je 17 osôb, z toho 10 je vo veku menej ako 35 rokov. Prevažne dobré skúsenosti dominujú u žien, žijúcich v mestách, v skupine 35 – 44 a viac ako 55 ročných. A čím vyššie vzdelanie, tým respondenti častejšie uvádzajú prevažne dobré skúsenosti so seniormi. Na konflikt či hádku si 25,1 % verejnosti nespomína, v 40,0 % ju pripúšťa. Dominujú v nej muži, žijúci viac na vidieku ako v mestách. So stúpajúcim vekom konflikty medzi verejnosťou a seniormi zdá sa ubúdajú, naopak dosiahnutým vzdelaním stúpajú. Až 41,0 % respondentov so stredoškolským vzdelaním s maturitou a 40,0 % s vysokoškolským vzdelaním pripúšťa konflikt so starým človekom oproti 36,5 % a 34,0 % osôb so základným a stredoškolským vzdelaním.

3.1.2. Vedomosti o aktivitách seniorov

Ako verejnosť pozná, ako sa zaujíma o seniorov vo svojom okolí, sme sa chceli dozvedieť položenou otázkou: „*Koľko seniorov, ktorých poznáte menom, pracuje resp. vykonáva iné aktivity?*“. Napr. pracuje na plný či čiastočný úväzok, je verejne činných, stará sa o rodinného príslušníka. K jednotlivým možnostiam sa nevyjadriло približne 26,0 % - 40,0 % respondentov čo napovedá, že už toto zastúpenie respondentov môžeme považovať za negatívne vyjadrenie. Z tých, čo odpovedali, nepoznajú vo svojom okolí nikoho, kto pracuje na plný úväzok je 33,8 %; na čiastočný úväzok 32,4 %; stará sa o rodinného príslušníka 38,5 %; je verejne činných 52,9 % a nemá vo voľnom čase čo robiť 65,5 %. Svedčí to o tom, že respondenti vo svojom okolí celkom dobre poznajú seniorov a poznajú ich aktivity vo voľnom čase. Omnoho menej však o senioroch vedia z pohľadu ich pracovnej činnosti či rodinného života. V porovnaní so súborom žiakov resp. študentov je všímavosť verejnosti k seniorom vyššia.

„*Mali by sa seniiori viac zapájať do verejného života než doteraz?*“. Na otázku odpovedalo 99,5 % respondentov, z toho asi jedna tretina sa domnieva, že skôr nie resp. určite nie. Ostatní vyjadrujú svoj súhlas, i keď prevláda opatrnejší súhlas – asi áno, niektorí by pomohli (53,8 % osôb). Vek sa ukázal ako štatisticky významný v tom smere, že čím starší respondent, tým

častejšie si myslí, že seniori by sa mali zapájať do verejného života. Naopak mladší respondenti si častejšie ako starší myslia, že nie je potrebné, aby sa seniori zapájali do verejného života.

Názory verejnosti na zapájanie sa seniorov do verejného života prezentujeme podľa vekových skupín v tabuľke č. 30.

Tab. č. 30 Myslíte si, že by sa seniori mali viac zapájať do verejného života než doteraz

		Vekové skupiny				Spolu
		< 35	35 - 44	45 - 54	=> 55	
určite áno	Počet	112	94	105	64	375
	%	13,8	14,2	15,5	21,5	15,3
asi áno, niektorí by pomohli	Počet	419	374	354	162	1309
	%	51,7	56,3	52,3	54,5	53,5
skôr nie, nie je to potrebné	Počet	230	137	150	49	566
	%	28,4	20,6	22,2	16,5	23,1
určite nie	Počet	50	59	68	22	199
	%	6,2	8,9	10,0	7,4	8,1
Spolu	Počet	811	664	677	297	2449
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Výsledky triedenia podľa veľkosti miesta bydliska a vzdelania respondentov nesúvisia s ich názormi na zapájanie sa seniorov do verejného života.

3.1.3. Široká verejnosť a seniori

„Myslíte si, že seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti?“ a ďalšiu „Seniori by mali robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ?“ Približne 41,1 % odpovedajúcich respondentov sa domnieva, že by seniori mohli robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ a asi polovica vyjadrila názor, že seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti.

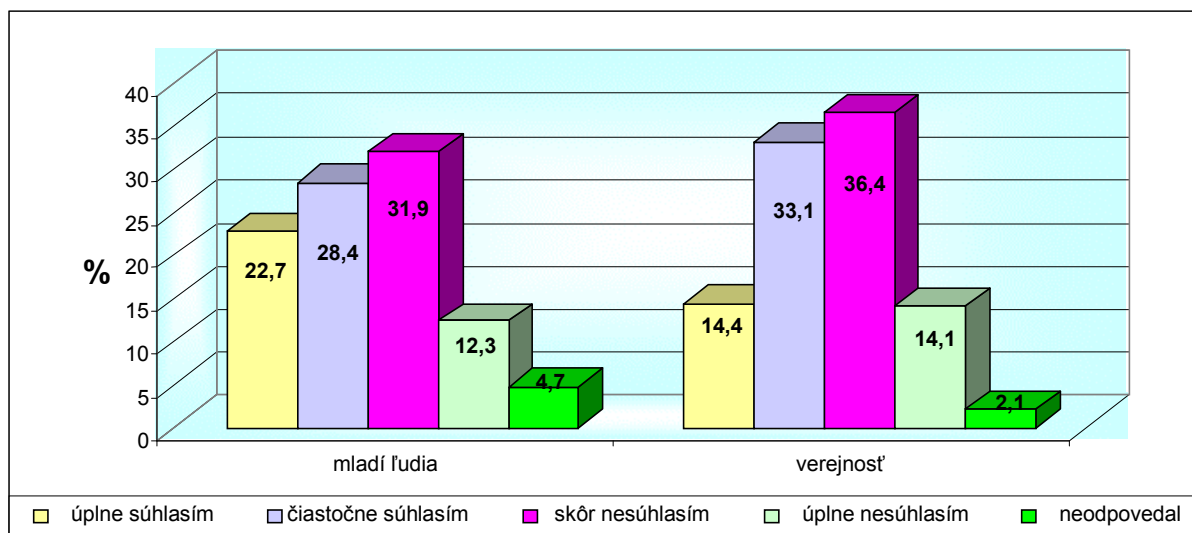
Spoločenské uplatnenie seniorov podčiarkujú skôr muži ako ženy (45,3 % muži, 39,6 % ženy); žijúci v mestách, vo veku menej ako 35 rokov, najčastejšie so základným vzdelaním.

Oddychujúcich seniorov vidia opäť v miernej prevahe muži, ale žijúci na vidieku a vo veku 45 – 54 rokov so základným a stredoškolským vzdelaním. Vyjadrenia mladých ľudí a verejnosti uvádzame v tabuľke č. 31, 32 a grafoch č. 7 a 8.

Tab. č. 31 Myslíte si, že seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti

	úplne súhlasím		čiastočne súhlasím		skôr nesúhlasím		úplne nesúhlasím		neodpovedal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mladí ľudia	1173	22,7	1464	28,4	1644	31,9	636	12,3	244	4,7
verejnosť	362	14,4	830	33,1	914	36,4	353	14,1	52	2,1

Graf č. 7 Seniors by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti

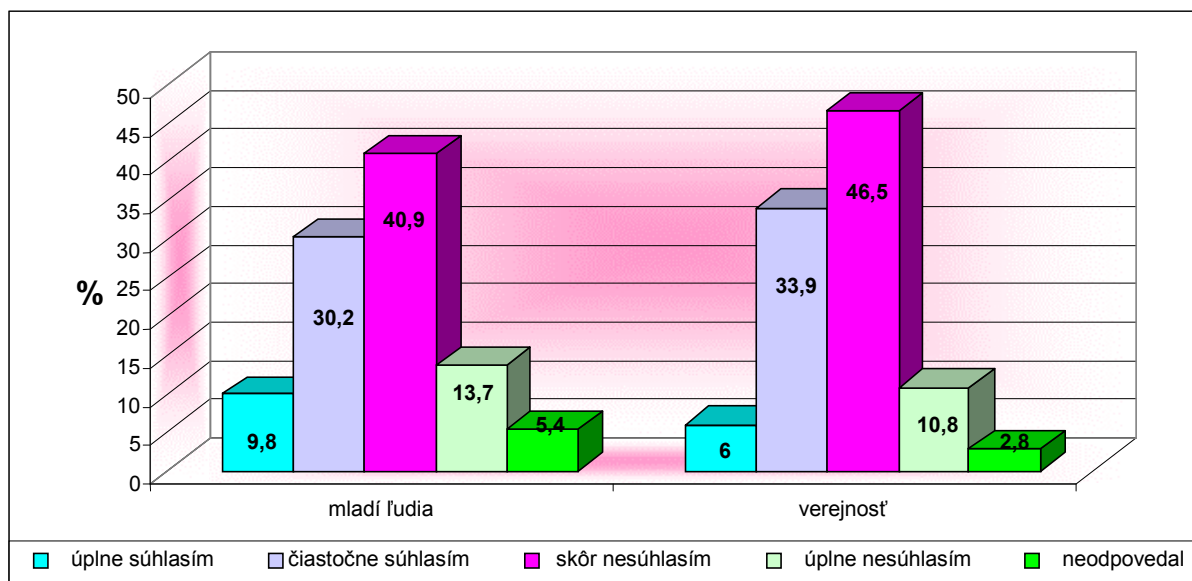

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Tab. č. 32 Seniors by mali robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ

Súbor	úplne súhlasím		čiastočne súhlasím		skôr nesúhlasím		úplne nesúhlasím		neodpovedal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mladí ľudia	508	9,8	1559	30,2	2109	40,9	706	13,7	279	5,4
verejnosť	150	6	852	33,9	1168	46,5	271	10,8	70	2,8

Graf č. 8 Seniors by mali robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ

Zdroj: RÚVZ Trenčín

S otázkou o oddychovaní a nemišani sa seniorov do verejného života, ako aj o výdatnejšej pomoci seniorov, nekorešponduje otázka položená respondentom v nasledujúcom znení: „*Myslíte si, že seniori by mali pomáhať len v rodine, ale nie vo verejnom živote?*“. Svoj súhlas pre angažovanie sa seniorov vo verejnom živote, ako len v rodine, vyjadrujú respondenti častejšie. Ide skôr o ženy ako mužov, vekovo mladšie a s vysokoškolským vzdelaním. Ich angažovanosť vidia aj napríklad pri organizovaní voľného času detí alebo ako „dopravnú políciu na prechodoch pre chodcov“. Až 63,0 % respondentov je za, i keď miernejšie v 45,3 % sa vyjadrujú opatrnejším, čiastočným súhlasom. Triedenie odpovedí podľa sledovaných znakov nebolo významné.

Zaujímala nás v tejto súvislosti aj názor verejnosti, či si respondenti „*myslia, že seniori v ich okolí majú o zapojenie sa do verejných aktivít vôbec záujem?*“ Že áno, o väčšine seniorov si myslí 7,2 % verejnosti, o niektorých áno 45,8 %. Asi 13,0 % osôb sa nevedelo vyjadriť a len 5,5 % vyjadrilo pesimistický názor, že skoro žiaden nemá záujem o zapojenie sa do verejných aktivít. Z analýzy odpovedí seniorov pre porovnanie uvádzame, že až 69,0 % seniorov si myslí, že seniori by sa mali viac zapájať do verejného života než doteraz. Do verejného života sa nezapája približne polovica seniorov, sú to však predovšetkým seniori vo veku 75 až viac ako 80 ročných.

Verejnosť je však veľmi málo orientovaná v tom, či pozná konkrétne prípady uplatnenia seniorov v rôznych záujmových združeniach, nadáciách či dobrovoľníctve. Až 68,2 % opýtaných nepozná seniora, ktorý by spĺňal uvedené kritérium. Je prekvapivé, že ani na vidieku žijúci respondenti, až tak dobre nepoznajú svojich starších spoluobčanov. Rovnaký podiel odpovedí cca 68,0 %, že nepoznajú, je pre mestá i vidiek. Prekvapivé je i to, že čím starší respondenti, tým menej takýchto seniorov poznajú. Skupina najmladších respondentov pod 35 rokov uviedla pravdepodobne svojich najbližších, a to starých rodičov ako činných v záujmových združeniach, pretože táto skupina na uvedenú otázku najčastejšie odpovedala kladne (vid'. tabuľka č. 33).

Tab. č. 33 Poznáte konkrétne prípady uplatnenia seniorov v rôznych záujmových združeniach, nadáciách napr. dobrovoľníctvo, charita, SČK, včelárstvo, záhradkárstvo

		Vekové skupiny				Spolu
		< 35	35 - 44	45 - 54	=> 55	
áno	Počet	313	187	211	73	784
	%	38,2	28,1	31,0	24,5	31,8
nie	Počet	507	479	470	225	1681
	%	61,8	71,9	69,0	75,5	68,2
Spolu	Počet	820	666	681	298	2465
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

To platí aj pre súbor žiakov resp. študentov. Aj v tomto súbore až 82,0 % opýtaných žiakov odpovedalo na túto otázku kladne.

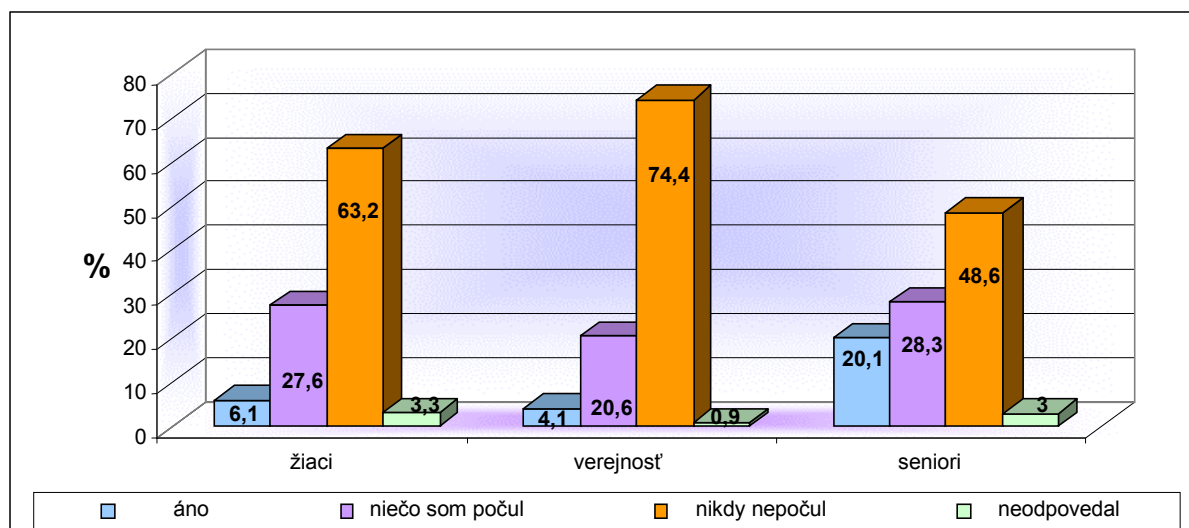
Poznajú respondenti vo svojom bydlisku nejaké možnosti pre stretávanie sa seniorov a využívanie ich voľného času, to bola ďalšia z otázok pre verejnosť, ktorou sme sledovali, ako sa verejnosť bližšie zaujíma o seniorov vo svojom okolí. Viac ako tretina respondentov o takých miestach nevie. Potvrdil sa náš predpoklad, že nedostatok príležitostí na trávenie voľného času seniormi, je na vidieku omnoho menej ako v mestách. Aj z výpovede samotných seniorov žijúcich na vidieku vyplynulo, že vo svojom bydlisku postrádajú zariadenia na trávenie voľného času, viac ako seniori v mestách.

O existencii *Rady seniorov*, ktorá je zriadená na najvyššej úrovni, ale aj v mestách a niektorých obciach, nevie až 74,4 % respondentov verejnosti. Len veľmi malé percento o jej existencii vie (4,1 %). Ide predovšetkým o osoby vo veku viac ako 55 rokov, so stredoškolským vzdelaním. Na otázku, či *respondenti vedia v čom by Rada seniorov mohla byť prospešná*, neodpovedalo až 26,6 % respondentov a z tých čo odpovedali až 88,4 % nevie vyjadriť svoj názor. Samotní seniori, ak to porovnáваме s verejnosťou, taktiež nemajú dostatok informácií o Rade seniorov. O jej existencii vie približne 20,1 % seniorov. Porovnanie znalostí o Rade seniorov u žiakov, verejnosti a seniorov uvádzame v tabuľke č. 34 a grafe č. 9.

Tab. č. 34 Počuli ste niekedy o tom, že v niektorých mestách existuje „Rada seniorov“

	áno		niečo som počul		nikdy nepočul		neodpovedal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
žiaci	308	6,1	1422	27,6	3260	63,2	171	3,3
verejnosť	104	4,1	517	20,6	1867	74,4	23	0,9
seniori	502	20,1	707	28,3	1212	48,6	74	3

Graf č. 9 Počuli ste niekedy o tom, že v niektorých mestách existuje „Rada seniorov“

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Veľmi často v spoločnosti počujeme vetu, že pracujúci dôchodcovia berú prácu mladým. V tejto súvislosti sme verejnosti položili dve veľmi podobné otázky, a to: „*Myslíte si, že je správne, že niektorí starší ľudia – dôchodcovia poberajú dôchodok a ešte pri tom pracujú?*“ a „*Ak je starý človek zamestnaný, berie prácu iným?*“. Na obe otázky odpovedali takmer všetci respondenti (99,3 %). Až 66,1 % respondentov udáva, že ak starý človek pracuje, berie prácu mladým. Skôr ide o ženy vo veku 35 – 45 rokov. Čím starší respondenti, tým vyjadrujú kladný postoj k pracujúcim starším ľuďom. Veľkosť bydliska ani dosiahnuté vzdelanie nie je významné pri hodnotení tejto otázky.

Odpovede respondentov na túto otázku menej korešpondujú s prvou. Za správne, že niektorí starší ľudia – dôchodcovia poberajú dôchodok a ešte pri tom pracujú, to považuje približne 54,4 % respondentov, výrazne viac tých starších nad 55 rokov (70,1 % viac ako 55 ročných oproti 54,7 % mladších ako 35 rokov), s vysokoškolským vzdelaním (viď tabuľka č. 35).

Tab. č. 35 Myslíš si, že je správne, že niektorí starší ľudia - dôchodcovia poberajú dôchodok a ešte pri tom pracujú

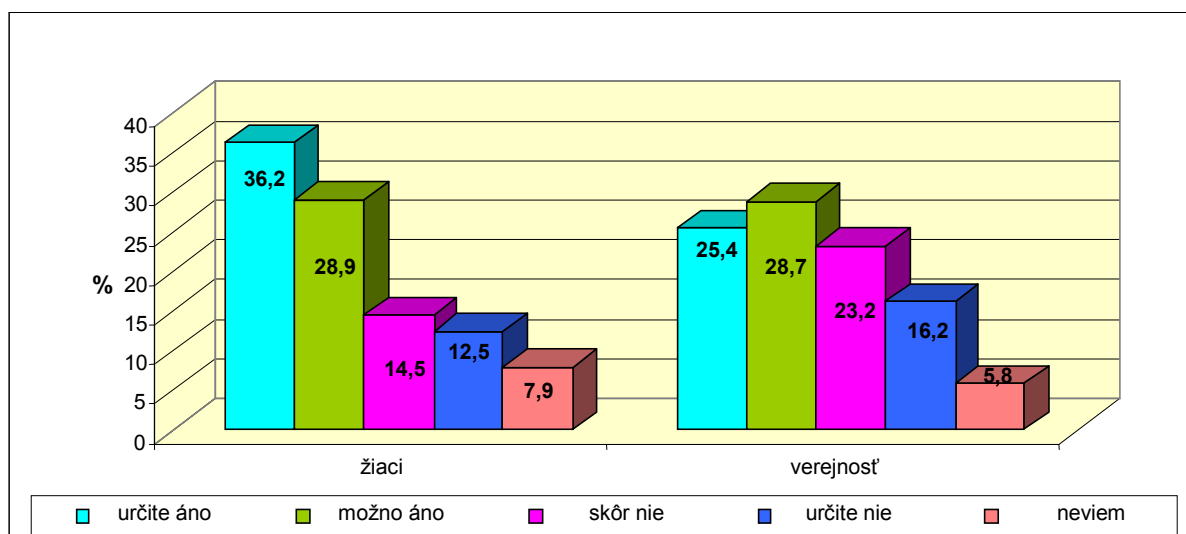
		Vekové skupiny				Spolu
		< 35	35 - 44	45 - 54	=> 55	
určite áno	Počet	206	151	141	125	623
	%	25,2	22,8	20,8	42,5	25,4
možno áno	Počet	233	194	202	81	710
	%	28,5	29,3	29,8	27,6	28,9
skôr nie	Počet	189	168	173	47	577
	%	23,1	25,3	25,5	16,0	23,5
určite nie	Počet	136	117	125	26	404
	%	16,6	17,6	18,4	8,8	16,5
neviem	Počet	54	33	37	15	139
	%	6,6	5,0	5,5	5,1	5,7
Spolu	Počet	818	663	678	294	2453
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Názory respondentov a žiakov na predošlé dve otázky prezentujú nasledujúce tabuľky č. 36, 37 a grafy č. 10, 11.

Tab. č. 36 Myslíte si, že je správne, že niektorí starší ľudia -dôchodcovia poberajú dôchodok a pri tom pracujú

	určite áno		možno áno		skôr nie		určite nie		neviem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
žiaci	1866	36,2	1492	28,9	750	14,5	645	12,5	408	7,9
verejnosť	638	25,4	721	28,7	583	23,2	408	16,2	145	5,8

Graf č. 10 Myslíte si, že je správne, že niektorí starší ľudia -dôchodcovia poberajú dôchodok a pri tom pracujú

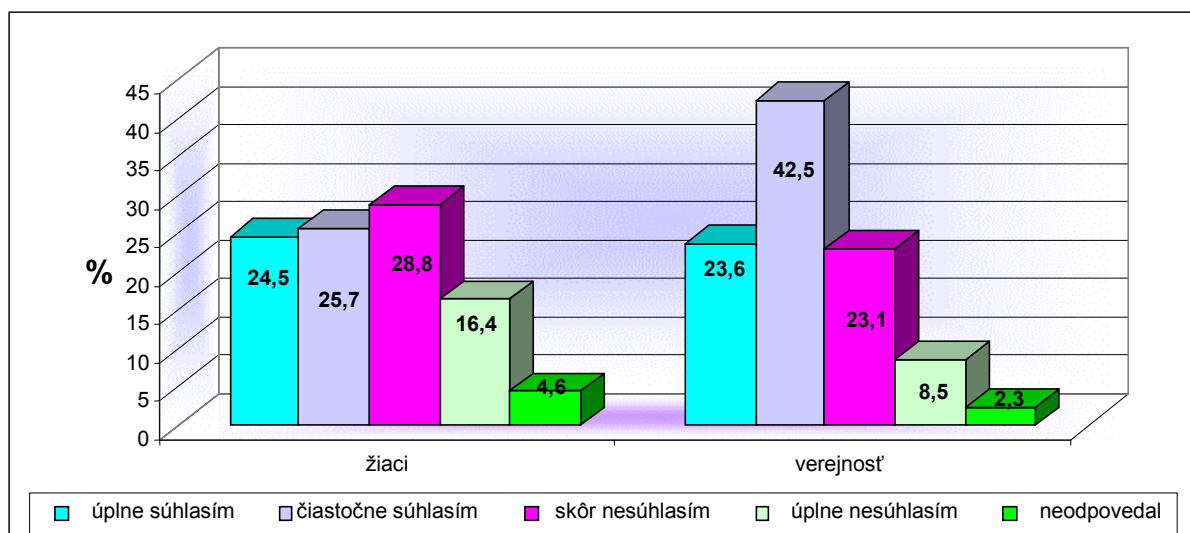

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Tab. č. 37 Ak je starý človek zamestnaný berie prácu mladým

	úplne súhlasím		čiastočne súhlasím		skôr nesúhlasím		úplne nesúhlasím		neodpovedal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
žiaci	1265	24,5	1325	25,7	1488	28,8	848	16,4	236	4,6
verejnosť	592	23,6	1066	42,5	580	23,1	214	8,5	59	2,3

Graf č. 11 Ak je starý človek zamestnaný berie prácu mladým

Zdroj: RÚVZ Trenčín

„Počúvaš rád rozprávanie seniorov o tom, čo kedysi bolo“, bola ďalšia uzavretá otázka s možnosťou odpovede áno alebo nie. Áno, odpovedalo 80,8 % respondentov, viac ženy ako muži, žijúce na vidieku, bez závislosti na veku a vzdelaní. S touto otázkou by mohla súvisieť ďalšia, a to: „Chcel by si spolupracovať so seniormi v nejakom záujmovom krúžku, dobrovoľníckej činnosti?“. Z 99,2 % odpovedajúcich respondentov určite áno povedalo len 10,3 % a možno áno 34,5 % osôb verejnosti. Rozhodné nie, uviedlo 10,6 % a nevie či áno alebo nie 16,0 % verejnosti (tabuľka č. 38).

Tab. č. 38 Chcel by si spolupracovať so seniormi v nejakom záujmovom krúžku, dobrovoľníckej činnosti

		Vekové skupiny				Spolu
		< 35	35 - 44	45 - 54	=> 55	
určite áno	Počet	70	66	69	41	246
	%	8,6	10,0	10,2	13,9	10,0
možno áno	Počet	279	235	220	116	850
	%	34,3	35,4	32,5	39,2	34,7
skôr nie	Počet	246	186	204	60	696
	%	30,3	28,1	30,1	20,3	28,4
určite nie	Počet	96	73	70	25	264
	%	11,8	11,0	10,3	8,4	10,8
neviem	Počet	122	103	114	54	393
	%	15,0	15,5	16,8	18,2	16,0
Spolu	Počet	813	663	677	296	2449
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

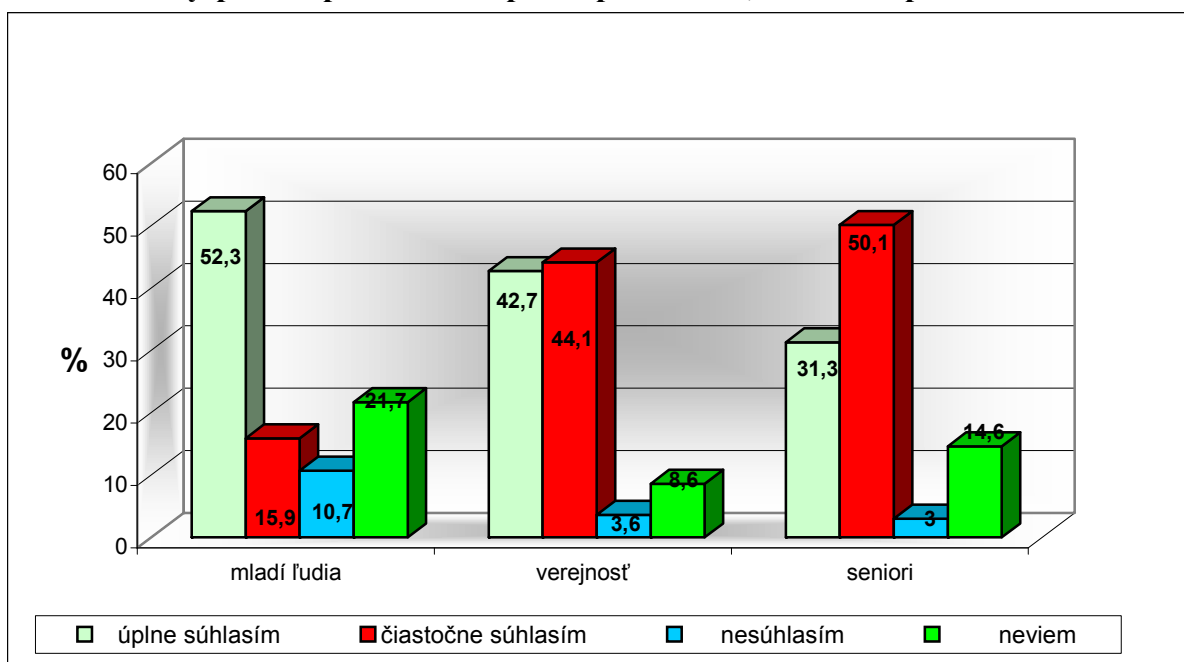
Ak tieto odpovede porovnávame so žiakmi, tí taktiež radi počúvajú rozprávanie starších čo bolo, ale spolupracovať by s nimi určite chcelo len 4,7 % z nich. Ako sme predpokladali počet kladných odpovedí stúpa s vekom a dosiahnutým vyšším vzdelaním. Veľkosť bydliska nerozhoduje. Respondenti žijúci v mestách či na vidieku odpovedali rovnako.

Názory verejnosti na to, ako si naša spoločnosť váži seniorov, sme zisťovali niekoľkými otázkami: „Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov?“ – 1,1 % verejnosti neodpovedalo na túto otázku, 8,7 % sa nevie jednoznačne vyjadriť, 87,7 % súhlasí. Nesúhlas vyjadrilo len 90 osôb, prevažne mladších ako 35 rokov (n=43), s vysokoškolským vzdelaním, viac žijúcich na vidieku. Vyjadrenia súboru žiakov resp. mladých ľudí, verejnosti i seniorov uvádzame v nasledujúcej tabuľke č. 39 a grafe č. 12.

Tab. č. 39 Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov

Súbor	úplne súhlasím		čiastočne súhlasím		nesúhlasím		neviem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mladí ľudia	2699	52,3	820	15,9	554	10,7	1088	21,7
verejnosť	1072	42,7	1108	44,1	90	3,6	216	8,6
seniori	780	31,3	1251	50,1	75	3	364	14,6

Graf č. 12 Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov

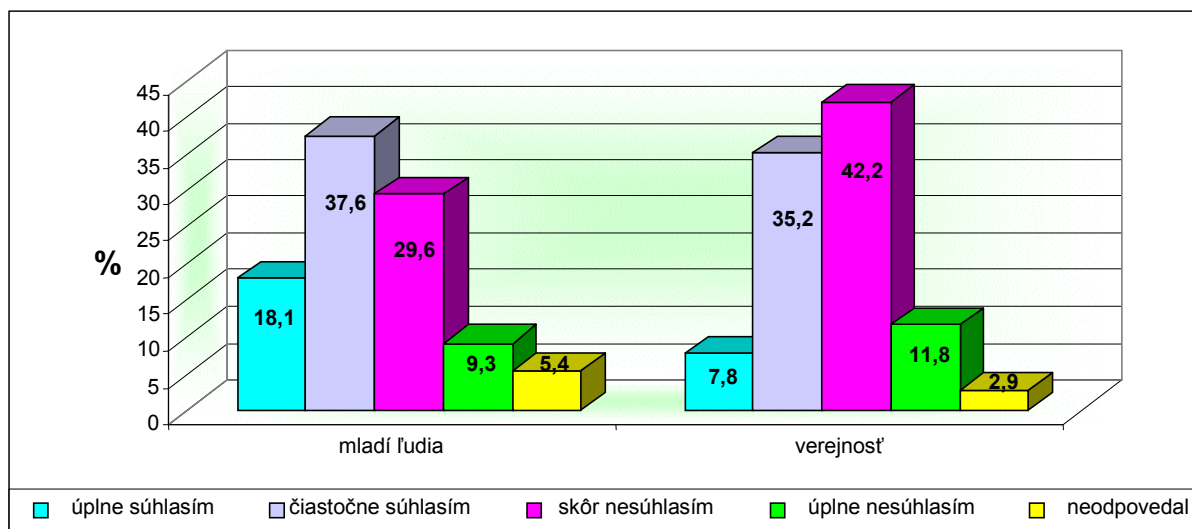

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Druhá otázka znela: „Súčasná spoločnosť si starých ľudí neváži?“ Striktný súhlas vyjadrilo 14,9 % respondentov, miernejší súhlas 48,9 %. Päť percent respondentov má opačný názor a nesúhlasí.

„Naša spoločnosť robí pre starých ľudí dosť“, táto otázka by mala súvisieť s predošlou. Úplný súhlas vyjadrilo len 8,0 % respondentov, s čiastočným súhlasom 36,6 % respondentov. Z toho vyplýva, že približne 55,7 % respondentov verejnosti sa domnieva, že naša spoločnosť pre starších ľudí nekoná dosť. Prakticky ten istý počet žiakov ako verejnosti (55,2 % žiakov) sa taktiež domnieva, že spoločnosť nerobí dosť pre starších ľudí (graf č. 13).

Graf č. 13 Naša spoločnosť robí pre starých ľudí dost'

Zdroj: RÚVZ Trenčín

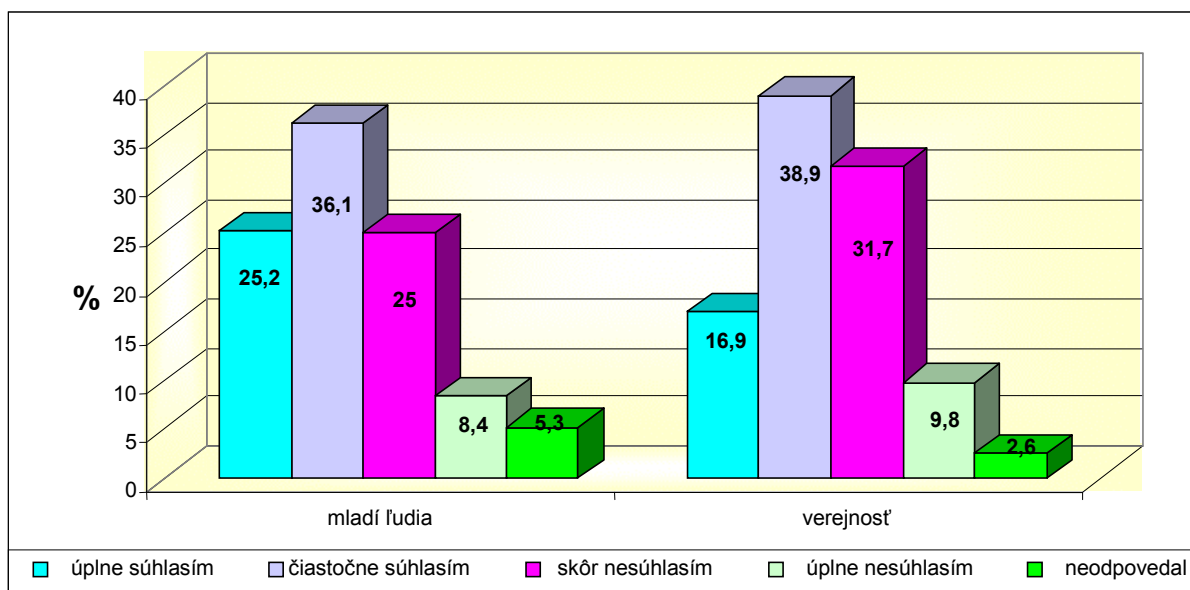
V spoločnosti sa často hovorí i o tom, že uplatnenie každého z nás závisí predovšetkým na nás samých. Aj takúto otázku sme položili respondentom v znení: „*V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka závisí len na ňom?*“ Analýza odpovedí potvrdila, že viac ako polovica respondentov (57,4 %) zdieľa tento názor. Triedením sledovaných znakov (vek, pohlavie, bydlisko, vzdelanie) sme nezistili významné rozdiely v odpovediach.

Názory mladých a verejnosti uvádzame v tabuľke č. 40 a grafe č. 14.

Tab. č. 12 V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka závisí len na ňom

Súbor	úplne súhlasím		čiastočne súhlasím		skôr nesúhlasím		úplne nesúhlasím		neodpovedal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mladí ľudia	1298	25,2	1861	36,1	1292	25	434	8,4	276	5,3
verejnosť	425	16,9	977	38,9	796	31,7	247	9,8	66	2,6

Graf č. 14 V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka závisí len na ňom

Zdroj: RÚVZ Trenčín

Seniorom a starším ľuďom patrí úcta, pochopenie. Sú to hodnoty, ktoré platia už od dávna v našej spoločnosti. Je to ale tak? Opýtali sme sa verejnosti priamo otázkou – „*Starí ľudia si zaslúžia vždy úctu*“ a „*Starší ľudia potrebujú pochopenie a trpezlivosť*“. Až 84,7 % verejnosti prejavuje úctu k starším ľuďom, len 30 osôb nesúhlasí s tým, že starí ľudia si vždy zaslúžia úctu, 24 z nich žije v mestách, 20 je žien, vo veku 45 – 54 rokov, 12 z nich so stredoškolským vzdelaním s maturitou. Že starší ľudia potrebujú pochopenie a trpezlivosť, vyjadruje 97,9 % respondentov verejnosti. Úctu k starším vyjadrujeme i v bežnom živote. Malo by byť samozrejmé, že v dopravných prostriedkoch uvoľníme miesto starším osobám. Aj toto bola otázka pre respondentov. To, že by sme mali starších ľudí vo verejnej doprave pustiť sadnúť bez vyzvania si s určitosťou myslí 83,4 % respondentov, čiastočne súhlasí 13,1 %. Nesúhlas je vyjadrený 3,5 % respondentov.

Často počúvame, že starí ľudia mladým nerozumejú, majú nemoderné názory. **Starí ľudia mladým nerozumejú** potvrdili v súbore verejnosti približne 70,0 % osôb. S tým, že seniori majú nemoderné názory súhlasí 71,6 % opýtaných bez rozdielu. I keď v predošlých odpovediach sa verejnosť vyjadrila vo veľmi nízkom percente, že by chcela spolupracovať so seniormi napr. v dobrovoľníckej činnosti, na otázku, či sa domnievajú, že by seniori v domovoch dôchodcov uvítali dobrovoľnícku prácu mladých ľudí až 86,0 % vyjadrila svoj súhlas naprieč všetkými vekovými i vzdelanostnými skupinami respondentov.

3.1.4. Komunikácia so seniormi

Komunikácia verejnosti so seniormi, aj keď minimálna v rôznych zariadeniach či inštitúciách vypovedá o kontaktoch verejnosti so seniormi. - je vyjadrená v nasledujúcej tabuľke č. 41.

Tab. č. 41 Ako často sa stretávate so seniormi na rôznych miestach, tak, že s nimi aj niečo málo prehovoríte ?

Početnosť stretnutí	skoro denne		najmenej 1x za týždeň		1x za 14 dní		vôbec nie		neodpovedal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
stretnutie na ulici	1450	63,7	514	22,6	230	10,1	83	3,6	234	9,3
stretnutie v obchodoch	1101	50,7	653	30,1	291	13,4	125	5,8	343	13,7
v dopravných prostried.	633	34,1	348	18,7	329	17,7	547	29,5	656	26,1
vo vlastnej domácnosti	715	36,1	457	23,1	313	12,5	494	25	534	21,3
v širšej rodine /príbuzní	476	22,5	724	34,2	717	33,9	200	9,4	396	15,8
stretnutie na pracovisku	838	43,9	242	12,7	259	13,6	571	29,9	603	24
v kine, divadle, a pod.	81	5,3	90	5,9	278	18,3	1069	70,4	994	39,6

Na základe frekvencie odpovedí môžeme zostaviť poradie miest, kde sa respondenti verejnosti stretávajú so seniormi často a prehovorí s nimi pár slov:

1. na ulici – 63,7 %
2. v obchode – 50,7 %
3. na pracovisku – 43,9 %
4. vo vlastnej domácnosti – 36,1 %
5. v dopravných prostriedkoch – 34,1 %
6. v širšej rodine – príbuzní – 22,5 %
7. v kine, divadle a pod. – 5,3 %

Počet stretnutí verejnosti na pracovisku sa dostalo na tretie miesto oproti žiakom, kde je na šiestom mieste. I tu je však dôležité od koľkých rokov verejnosť považuje ľudí za starších a seniorov. Počet stretnutí respondentov na pracoviskách uvádzame v tabuľke č. 42.

Tab. č. 42 Počet stretnutí na pracovisku podľa veku

Počet stretnutí na pracovisku podľa veku		vekové skupiny				Spolu
		< 35	35 - 44	45 - 54	=> 55	
skoro denne	Počet	238	253	240	88	819
	%	34,8	48,3	49,3	47,3	43,5
najmenej 1x za týždeň	Počet	99	64	59	17	239
	%	14,5	12,2	12,1	9,1	12,7
1x za dva týždne	Počet	100	76	56	25	257
	%	14,6	14,5	11,5	13,4	13,7
vôbec nie	Počet	247	131	132	56	566
	%	36,1	25,0	27,1	30,1	30,1
Spolu	Počet	684	524	487	186	1881
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ako možno vidieť v tabuľke približne polovica verejnosti vo veku od 35 rokov sa so seniormi stretáva skoro denne na pracovisku, čo znamená zamestnanosť seniorov v okolí respondentov.

Celkový pohľad verejnosti na seniorov uvádzame v tabuľke č. 43. Vyhodnotenie jednotlivých odpovedí na otázky sú uvádzame v predošlých analýzach.

Tab. č. 43 Celkový pohľad verejnosti na seniorov

Prosím ku každej otázke pridelte jeden hodnotiaci znak od škály 1 až 4, kedy sú čísla

- 1 úplne súhlasím,
- 2 čiastočne súhlasím,
- 3 skôr nesúhlasím,
- 4 úplne nesúhlasím,
- 5 neodpovedal.

P.č.	Znenie otázky	1		2		3		4		5	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
1.	Starší ľudia potrebujú pochopenie a trpezlivosť	1663	67,5	743	30,2	37	1,5	19	0,8	51	2
2.	Väčšina starších ľudí má nemoderné názory	345	14	1419	57,6	614	24,9	86	3,5	49	2
3.	Vo verejnej doprave by sme mali starších ľudí pustiť sadnúť bez vyzvania	2058	83,4	324	13,1	59	2,4	27	1,1	45	1,8
4.	Starí ľudia mladým ľuďom nerozumejú	247	10	1467	59,4	673	27,3	81	3,3	45	1,8
5.	Súčasná spoločnosť si starých ľudí neváža	365	14,9	1198	48,9	763	31,2	122	5	65	2,6
6.	Starí ľudia si vždy zaslúžia úctu	1390	56,5	914	37,2	126	5,1	30	1,2	53	2,1
7.	Starší ľudia mladým nechcú rozumieť	173	7,1	1099	45,1	1005	41,3	159	6,5	77	3,1
8.	V dnešnej spoločnosti uplatnenie starého človeka záleží len na ňom	425	17,4	977	40	796	32,6	247	10,1	68	2,7
9.	Ak je starý človek zamestnaný berie prácu mladým	592	24,1	1066	43,5	580	23,7	214	8,7	61	2,4
10.	Naša spoločnosť robí pre starých ľudí dosť	196	8	885	36,3	1060	43,5	296	12,1	76	3
11.	Seniori by mali oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti	362	14,7	830	33,8	914	37,2	353	14,4	54	2,2
12.	Seniori by mohli robiť viac pre spoločnosť ako doposiaľ	150	6,1	852	34,9	1168	47,3	271	10,8	72	2,9
13.	Nerozlišujem medzi starými a mladými ľuďmi	395	16,4	920	38,3	751	31,3	337	14	110	4,4
14.	Seniori by mali pomáhať len v rodine, ale nie vo verejnom živote	281	11,5	751	30,6	1013	41,3	407	16,6	61	2,4
15.	Seniori by mohli pomáhať pri organizov. voľného času detí napr. ako "dopravná polícia" na prechodoch pred školou	676	27,7	1108	45,4	458	18,2	199	8,2	72	2,9
16.	Seniori v domovoch dôchodcov by uvítali dobrovoľnícku prácu verejnosti	844	34,8	1237	51	270	11,1	75	3,1	87	3,5

Záver

Projekt „Seniori v rodine a spoločnosti“ je jedným z mála dotazníkových prieskumov, ktorý sa uskutočnil na Slovensku v populačnej skupine seniorov. K realizácii projektu nás doviedla skutočnosť demografického starnutia našej populácie a potreba zistiť postavenia a vnímanie seniorov spoločnosťou.

Postavenie seniorov, ich doterajší život, súčasnú životnú úroveň, zdravotný stav, spôsob života, trávenie voľného času, kontakty s mladšou generáciou a verejnosťou to všetko sme chceli vedieť v súbore seniorov.

Svoj doterajší život väčšina seniorov hodnotí ako uspokojivý, s vekom seniorov však stúpa počet nespokojných seniorov. Svoj zdravotný stav približne polovica seniorov hodnotí ako v súčasnosti zhoršený, s tým, že výdavky na lieky táto skupina osôb pociťuje významne silno. Potvrdilo sa aj to, že i keď systém preventívnych prehliadok je nastavený optimálne seniori ich využívajú nedostatočne. Približne polovica hodnotí aj svoju socio-ekonomickú situáciu v súčasnosti za zhoršenú.

Prieskum ukázal, že časť seniorov využíva svoj voľný čas, má nejakú záľubu či koníčka, a to i vo veľmi vysokom veku. Príležitosti na trávenie voľného času v mestách sú oproti obciam v celku uspokojivé. Obe skupiny seniorov by privítali možnosť návštevy bazénu či športoviska v mieste svojho bydliska. Zapojenia sa do verejného života v obci či v meste resp. v mieste svojho bydliska asi jednej štvrtine seniorov nedovoľuje ich zdravotný stav. Ostatná časť seniorov svoj aktívny prínos pre spoločnosť realizuje prácou v seniorských organizáciách, v jednote dôchodcov alebo kluboch dôchodcov. Podľa vyjadrenia seniorov seniori by sa mali viac zapájať do verejného života avšak už záujem opýtaných seniorov či by oni sami mali záujem o prácu vo verejnom sektore nie je vyjadrený presvedčivým áno.

Aktívny prínos pre rodinu spájajú seniori najmä s prianím byť sebestační a samostatní. O ďalšie vzdelávanie predovšetkým v oblasti počítačovej techniky by privítalo asi 25 % seniorov. Absolútne chýba informovanosť seniorov o činnosti Rady seniorov v niektorých mestách, či zriadení Rady vlády pre seniorov.

S mladými ľuďmi seniori prichádzajú do kontaktu veľmi málo občas sa vyskytnú medzi nimi konfliktné situácie. Od spoločnosti seniori na prvé miesto kladú požiadavku zlepšenie poskytovania zdravotnej starostlivosti, zlepšenie situácie v sociálnej oblasti. Nemenej významný je názor mnohých seniorov o prejavovaní väčšej úcty a pochopenia seniorom verejnosťou ale najmä mladou generáciou. To podľa ich názoru je potrebné realizovať nie len prostredníctvom médií, ale aj v rodine, škole na pracoviskách.

Mladí ľudia – žiaci, si pod pojmom senior predstavujú starého človeka vo veku 60 – 65 rokov. Asi 5 % z nich za seniora považuje človeka vo veku 45 rokov. Že seniorom patrí úcta, to vyjadrujú takmer všetci žiaci. Aktívnych seniorov vo svojom okolí žiaci poznajú veľmi málo. Málo sa s nimi stretávajú, a keď tak najčastejšie na ulici. Skúsenosti žiakov so seniormi sú prevážne dobré, i keď niektorí žiaci udávajú konflikt či hádku so seniormi. Asi tretina žiakov uvádza, že seniori sú zábudliví, chorí, ale aj zlomyseľní, zlostní, nervózni, tvrdohlaví.

I keď žiaci radi počúvajú rozprávanie seniorov o tom čo bolo, len málo ktorí z nich by chcel so seniormi spolupracovať. Ak áno, najčastejšou formou spolupráce by mohla byť charitatívna činnosť.

Starí ľudia mladým nerozumejú ale aj nechcú rozumieť potvrdilo až 82 % žiakov. To, že naša spoločnosť robí pre seniorov dosť rozdelilo žiakov na dve polovice. Jedna si myslí, že áno druhé nie. Aj to, že seniori by mali skôr oddychovať a nemiešať sa do chodu spoločnosti rozdelilo žiakov v ich odpovediach. Aktivity seniorov podľa vyjadrenia žiakov by mali byť v oblasti seniorských organizácií či pri dobrovoľníckej činnosti.

Celkove možno povedať, že žiaci a mladí ľudia majú k seniorom prevážne pozitívny postoj a považujú za prirodzené, že seniori majú svoje pevné miesto v spoločnosti a spoločnosť by mala seniorom venovať väčšiu pozornosť.

Analýza odpovedí v skupine verejnosti svedčí to o tom, že respondenti vo svojom okolí celkom dobre poznajú seniorov a poznajú ich aktivity vo voľnom čase. Omnoho menej však o senioroch vedia z pohľadu ich pracovnej činnosti či rodinného života. So zapojením seniorov do verejného života súhlasí asi polovica verejnosti, uvádza, že niektorí seniori by určite pomohli. Vek sa ukázal ako štatisticky významný v tom smere, že čím starší respondent, tým častejšie si myslí, že seniori by sa mali zapájať do verejného života. Naopak mladší respondenti si častejšie ako starší myslia, že nie je potrebné, aby sa seniori zapájali do verejného života.

Približne 55,7 % respondentov verejnosti sa domnieva, že naša spoločnosť pre starších ľudí nekoná dosť. Prakticky ten istý počet žiakov ako verejnosti (55,2 % žiakov) sa taktiež domnieva, že spoločnosť nerobí dosť pre starších ľudí. Vyspelosť spoločnosti sa pozná podľa toho, ako sa vie postarať o seniorov. Ide o pravdivé tvrdenie ku ktorému sa nevedelo vyjadriť 21,7 % žiakov a študentov a 14,6 % verejnosti.

Prieskum ukázal, že je potrebné naďalej venovať pozornosť staršej generácii aj zo strany verejného zdravotníctva.